

KAITSE KODU!

M. Önnis
1610.

23. august 1930

NR. 34

Hind 20 senti

Tänases numbris:

- Kaanepilt:* Pärnu maleva patarei positsioonil.
— or — Jalgrattarefkede korraldamisest kaitseliidus.
A. K.: Pärnu maleva 5. aastapäevaks.
L.: Kordaläinumaid suurükimeeste õppusi ja ilusamaid patarei laskeharjutusi Pärnu malevas.
J. Kokemägi: Langenute auks.
W. L. Ewert: 15. august – Poola sõduri aupäev.
— Vabadussõja mälestussamba avamine Voosel.
A. P.: Kaitseliidu 1930. a. laskemeistervõisflused.
— Jalgratastel läbi Lääne-Eesti.
Male.

„KAITSE KODU!“

POOLA ERINUMBRIT

on järel veel mõnisada eksemplari. Juhtides selle peale lugejate tähelepanu, palume kõiki üksiknumbrite ostjaid, kel „Kaitse Kodu!“ Poola erinumber omandamata ja kes sellest ilma ei taha jääda, selle omandamisega kiirustada, kuna meie hilisemaid nõudmisi enam rahuldada ei suuda.

Poola erinumbri hind on 75 senti.

„Kaitse Kodu!“ talitus.

ÜKSIK
NUMBER
20 SENTI

ILMUB
1-KORD
NÄDALAS

6. AASTA KAITSE KODU! K·A·I·K· N: 34

E-SLASTNIKOV

TOIMETUS JA TALITUS: Tallinnas, Kaarli tän. 8, kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 10—12 e. l. Kaastöö arvatakse tasu alla ainult siis, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks markimata käsi-kirju alal ei hoita.

23. AUGUST 1930

Väljaandja: KAITSELIIDU PEASTAAP.
Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. MAIDE.
Tegev toimetaja: L. SÖERD.

TELLIMISHIND: aastas 6 krooni, poolaastas 3 kr., veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti. KUULUTUSTE HINNAD: 1 lehekülj teksti ees Kr. 50, tekstis ja tagumise kaane välisküljel Kr. 80, teksti järel Kr. 40 ja kaante sisekülgedel Kr. 60. — Vähemad kuulutused proportsionaalselt odavamad.

JALGRATTARETKEDE KORRALDAMISEST KAITSELIIDUS

Retke tähtsus ja eesmärk.

Kui mingit ettevõtet üritada ja asuda tema läbiviimisele, siis kõigepealt peab selge olema pilt, mida me sellega soovime ja tahame kätte saada, mida ta meile peab pakkuma ja mida mitte. Ühesõnaga, on tarvis kindel alus, kindel põhi, millele rajada oma edaspidiseid korraldusi sel alal. Kui kõik põhjalikult on läbi kaalutud, alles siis maksab asuda ülesande teostamisele, üle minna tegelikkudele sammudele. Just sama lugu kordub meil jalgrattaretkede korraldamise juures. Kõigepealt püüame leida vastuse küsimusele: *mis tähtsus on niisugusel retkel kaitseliidu elus?* Milleks neid korraldada? Siin võib ju nii ja teisiti arutada ja võib lõpuks jõuda väga ja väga erinevatele seisukohtadele. Üks asi on aga täiesti selge ja arusaadav, et kaitseliidu kui laialise omakaitse organisatsiooni liikmed peavad olema lähedases läbikäimises üksteisega. Vähemalt peab valitsema tihe koostöö kaitseliidu üksikute osade vahel, et tunda endid kuuluvat ühisesse suure perre. Seda soodustab suurel määral ja eriti tunduvalt just vastastikune kokkupuutumine, sagedane üksteisega läbikäimine, isikliku tutvuse loomine üksikute liikmete kaudu. Seda võimaldab täies ulatuses jalgrattaretkede korraldamine. On ju jalgrattal liikumine hõlpsasti teostatav ja pealegi on niisugune rännak soodus maastiku tund-

maõppimiseks, pääseb igasugu teid pidi edasi. Nii siis, tutvunemine maastikuga ühelt poolt — *õppeülesanne* ja sõprussidemete süvendamine teiselt poolt — *tihedama kontakti loomine teiste kaitseliidu üksustega*. Need mõlemad tegurid on küllaldase tähtsusega kaitseliidu elus, et neid silmas pidada retke puhul. Pealegi peavad ratturüksused olema igaks juhuks ette valmistatud pikemateks rännakuteks, seda nõuab kaitseliidu otsene ülesanne — valvel olema oma kodumaa vabaduse kaitseks.

Edasi, on tarvilik ja kõigiti soovitatav väljaõppe seisukohalt, et malevate juures moodustataks ratturosad. Igas malevas on ju küllaldaselt arvul rattureid, kuid seni on suuremas osas malevatest veel vormeerimata kindlakujuised eriuksused. Maamalevates on üldse raske vormeerida niisuguseid üksusi, ratturid on paigutatud hõredalt laial maa-alal, võib luua ainult väiksemaid rakukesti. Peatähtsus seisab selles, et ratturid oleksid ikkagi registreeritud. Tarviduse korral oleks siis kerge ja lihtne neist luua suurem üksus. Nende ratturite väljakoolitamise mõttes on jällegi heaks õppevahendiks retkede korraldamine. Siin ei saa mingit kahtlust olla, kui üldse on mõeldav ratturite eraldamine eriuksustesse. *Retkede korraldamine on üheks paremaks ja võimsamaks abinõuks rattu-*

rite vastupidavuse harjutamiseks kestvateks rännakuteks, missugused võivad teatud olukorras vajalikuks saada. Lõpuks ei saa mainimata jätta asjaolu, et *retkel ratturid ka ise üksteist põhjalikult tundma õpivad*, elades ööd kui päevad ühise perena. Ka sellel, kui inimesed ühte hoiavad nagu üks mees, on ääretu suur tähtsus erakordsetel aegadel. Niisuguse üksuse peale võib alati kindel olla, ta tegutseb hoopis julgemalt ning paremini kui see, kus üksikud liikmed ei ole tihedalt kokku sulanud.

Ettevalmistavaid samme.

Kuidas ette valmistada retkeid? Kui suur peaks olema koosseis? Missugune riietus ja varustus? Kerkib terve rida küsimusi, mis nõuavad enam-vähem rahuldavat vastust enne, kui asuda retke tegeliku läbiviimise juure. Nagu juba nimetatud, peaksid kaitseliidu poolt korraldatud retked eestkätt kandma õppeiseloomu, nad ei tohiks taotleda puhtsportlikku eesmärki, ei mingil tingimisel aga võiks nad omada harilikku lõbureisi ilmet. On ka siis iseenesest selge, et järelikult niisugusest retkest osavõtjad peaksid esinema kaitseliitlastena, *kandma kaitseliidu vormi, samuti ka rakmeid ja relvi*. Öeldakse vast, et see on üle jõu käiv suvel kuuma ilmaga sõita vormis. Kuid meil on värske näide meeles. Käesoleva aasta juulis tegid Tartu maleva 23 kaitseliitlast niisuguses riietuses ligemale 1000-kilomeetrilise rännaku (vaata lähem. kirjeldus „K. K.“ käesolevas numbris. Toim.) ja jõudsid kõik värsketena tagasi kodulinna. Sporditress jätab hoopis kidurama mulje ja peaasi, ei ole tabatud õiget eesmärki. Alguses oli kavatsus võtta ka relvad (jutt on Tartu maleva retkest), kuid et seni puudusid igasugu kogemused sellel alal, siis loobuti „üleliigsest“ ballastist ja piirduti ainult taskurelvaga. Tulevikus tohiks aga ainuke õige viis olla — välja sõita täies varustuses. Tõsi, koorem muutub raskeks, kuid selle juures ei tarvitseks sugugi päevas maha sõita 120 klm., tuleks piirduda lühema maaga ja asi oleks jälle korras. Peale selle peaks tingimata *igal mehel kaasas olema ka toidumoon 1—2 päeva jaoks*. See oleks vast kõik isikliku pagasi kohta.

Missuguses koosseisus alustada retket, oleneb muidugi kohapealsetest oludest ja võimalustest, kuid ka siin peaks teatud piirid tõmbama. Ei ole hea ja otstarbekohane, kui meeskond sõidab välja liig väikeses koosseisus, siis jääb kogu ettevõtte ikkagi kiduraks, jõuetuks. Olgu lugu kuidas on, kuid kõige muu kõrval tuleb silmas pidada ka välist efekti ja seepärast peaks *ratturite arvus alammäär olema 10 meest* — üks jagu ja sedagi äärmisel juhul, kui rohkem osavõtjaid ei ole võimalik kokku saada. Mida kõrgemal asub osavõtjate arvu ülemmäär, seda jõulisem, seda imposantsem on kindlasti ettevõtte ise. Kuid siin peab jällegi oma piir

olema, ei tohi seda arvu liig kõrgele kruvida, siis tuleb raskusi tegelikus läbiviimises, mille juures alamal peatume. *Retkest osavõtjate ratturite ülemmäär võiks seega olla üks kolmejao-line rühm* — 30 malevlást pluss rühmapealik ja tema abi.

Retke korraldamise juures ei tohi ka silmast lasta retke kestvust. Tuleb arvesse võtta, et kaitseliitlased on kõik, välja arvatud üksikud, tööinimesed, kellel aega raske leida. Seepärast ei pruugiks retked olla kaks nädalat kestvad, nagu käesoleval aastal Tartu ja Tallinna maleva poolt korraldatud, vaid võiks suure eduga piirduda lühema ajaga, tehes mõnepäevalise või ühenädalase rännaku. Peaasi on ikkagi see, et kunagi ei kaotataks silmist eesmärki, sihti, kuhu püüame ja rühime oma igapäevses tegevuses. Ma ei taha siin sugugi öelda, nagu oleksid pikaajalised retked ebakohased. Otse vastupidi, kriipsutaksin eriti alla, et mida kestvam on retk, seda enam ta meid viib lähemale eesmärgile. Ent paratamatult peame nii mõnigi kord arvestama tegeliku eluga ja see ei luba igäüht pikemaks ajaks töö juurest ära jääda. Niituleb ka siin alati nõnda toimida, kuidas meile ette kirjutavad igapäevse elu nõuded, kuidas võimaldab kohalik olukord. Näiteks maamalevais ei ole kuidagi mõeldavad kahe-, isegi ühenädalased retked. Siin tuleks kindlasti piirduda paaripäevastega.

Retke tegelik läbiviimine.

Kaitseliidul kui laialdasel ja ainukesel tihedalt üle maa asuval organisatsioonil on kergem retkeid läbi viia kui näiteks kaitseväl. Ja seda just selles mõttes, et on kerge ning lihtne lahendada kas või näiteks korteriküsimust juba ette enne retke algust. Tarvitseb ainult naabermalevaise teatada ja võib päris kindel olla, et peavarjuta ei pruugi jääda. See oleks ka ainuke moraalne kohustus võoraste vastu — anda tasuta korter. Korteri muretsemine ei tee ühelegi üksusele erilisi raskusi, ka maal mitte, sest korraldatakse ju retkeid ikka suvel ja sel ajal leidub igas nurgas küllalt heinaküüne, kus värskes õhus öösel kosutavalt puhata saab. Nii siis, ei tee korteriküsimus mingit muret ja selle juures peatumine oleks asjatu.

Hoopis tähtsam ja põhjapanevam kui korteriküsimus on toitlustamise korraldamine. Siin ei tohi kunagi lootma jääda teiste peale, ei või seda nõudagi. On täiesti arusaadav ning endast mõistetav, et alatine teiste kulul elamine käib vastuvõtjatel üle jõu ja pikapeale tüütab hoopis ära, ei taheta enam heameelega nähagi niisuguseid külalisi oma nurgas ning see oleks kurb. Ise toitlustamise eest hoolitsemine on täiesti mõeldav ja läbiviidav, erilisi raskusi siin ei teki. Tartu maleva ratturid käesoleval suvel retket alustades arvestasid sellega ja ei olnud sugugi pettunud ega lasknud tujul langeda,

kui teel tuli ise kartuleid koorida ja toitu valmistada, igatahes prii toidu saamisega üldse välja ei mindud. Kuna käesoleval aastal korraldatud retked olid esimesed teerajajad, siis rõhuvas enamikus peatuskohtadest oli kõik juba ette valmis tehtud, tarvitses ainult lauda istuda ja ei pruukinud paljudes kohtades isegi tasumaksimisega end vaevata. Tulevikus aga olukord kindlasti muutub, tasumaksimine saab harilikuks nähteks, mis ka loomulik ja õige. Peale selle tuleb ka paratamatult endal mõnes kohas ise toitu valmistada. Õeldakse vast, et see on naiskodukaitse otsene ülesanne. Tõsi, kuid igal pool ei ole siiski õigust seda nõuda ega tahta. See on mõeldav ja läbiviidav suuremates asulates, linnades, alevites. Maal küldes ja üksikutes taludes, kus võib-olla pole ühtki naiskodukaitse liiget, oleks aga raske seda nõuda, läheks koormavaks ja oleks isegi paljunõudev, kui söögivalmistamise pärast jäetakse oma töö pooleli ja sõidetakse vast paari või rohkemgi kilomeetri kauguselt võõrastele suppi keetma. Niisugust korda ei saa igatahes ratsionaalseks ega elujõuliseks lugeda. Rattureid ei pruugi helitatu seisukorda asetada, tuleb harjuda aegsasti igasuguse olukorraga. Nagu juba ülal nimetatud, on päris hea, kui igal mehel on oma väikene toidutagavara kaasas, siis on kindel kaitse igasugu üllatuste vastu olemas. Pealegi ise toidu eest hoolitsemine kasvatab inimesi iseseisvateks.

Kas on hädavajaline, et ratturitega liiguks kaasas mõni sõiduk, auto või mootorratas? Saatuse tahtel tegid Tartu maleva ratturid kahepäevase retke läbi saatjata. Nimelt linnast väljudes läks maleva mootorratas niivõrra rikki, et võimatu oli temaga teekonda jätkata. Nii jäid ratturid täielikult oma käele ja tulid väga ilusasti omadega välja. Hea on, kui võimalused lubavad sõidukil rännakut kaasa teha, kuid väga hästi saab ka ilma selleta läbi.

Liikumine rännakul sündigu ikka rivikorras. Samuti peab ka peatuskohtades igal pool valitsema meeskonnas eeskujulik kord ja distsipliin. Selles mõttes on tingimata tarvilik, et retke juht ise liiguks alati ühes meeskonnaga, ei mingil juhul aga sõidaks ees mõne teise lii-

kumisabinõuga. Kui juba midagi teha, siis võimalikult korralikult, et sellest ka kasu oleks.

Siinkohal tuleks veel alla kriipsutada, et *enne retke algust ei unustataks rataste põhjalik ja asjatundlik kontrollimine. Samuti peab kaasas olema tagavaraosi, mis tuleb meeste vahel ära jaotada.*

Teel liikudes ei tohi arendada suurt kiirust. *Keskmine kiirus võiks olla 10—12 klm. tunnis ja päevane matk 50—60 klm.*

Kui teel juhtub mõne rattaga õnnetus, siis meeskond liikugu ikka edasi, kuna ratta kordaseadmiseks jäetagu 2—3 meest maha, kes hiljem järgi sõidavad. Selles mõttes on soovitatav, et juba *retke alul mehed jaotatakse näiteks kolmemehelistesse gruppidesse. Kui ühel kolmest juhtub ratta juures äpardus, peavad teised kaks samast grupist teda abistama.*

Tuleviku soove.

Nagu juba rõhutatud, peaksid niisugused retked esijoones kandma õppeiseloomu, siis võiks nendega ühendada veel *laskevõistlusi. Tartu malevas, kui asuti retke organiseerimisele, olid võistlused esialgu kavasse võetud. Hiljem tuli sellest loobuda lihtsal ja arusaadaval põhjusel. Kumbki võistleja pool oleks olnud erinevas seisukorras, üks pool oleks valmistunud võistluste vastu rahulikult oma kodus suure inimmaterjaliga, teine oleks pidanud aga tulle minema tulles pikalt, väsitavalt teekonnalt ja vähese valikuga. Võistlus oleks osutunud ebaõiglaseks. Tulevikus võiks siin asja vast nii korraldada, et mõlemad grupid, või isegi mitu gruppi mitmest malevast, sõidavad ühte punkti kokku, kus korraldatakse laskmine lahingkuju- de pihta. See oleks siis tähesõidu taolist, kuid ei takistaks sugugi teekonda jätkamast. Kui kogu asja ühest keskkohast juhtida, võiks sarnaseid võistlusi korraldada retke kestes mitu. Võistlused teeksid retke mitmekülgsemaks, huvitavamaks, pinevamaks. Neid võistlusi saab mitmel viisil läbi viia nõnda, et ükski osavõtja ei saaks päev või paar varem ette sõita väsimusest välja puhkama, kuid sellest ei tarvitse siinkohal pikemalt rääkida — peaks isegi selge olema.*

—or—

PÄRNU MALEVA 5. AASTAPÄEVAKS

Möödunud 5 aasta jooksul Pärnu malev on kujunenud võimsaks kodukaitse kantsiks, rahu ja korda ning kodanikkude julgeolekut kindlustavaks organisatsiooniks. Heameelega peab konstateerima, et majandus- ja tegevusaastad on möödunud püsiva edu tähe all: nii juhtivate tegelaste kui ka malevlaste ridades rühiti väsimatult edasi eesmärkide saavutamisel. Kui esimesed maleva tegevusaastad kulusid nii ütelda organisatsiooni loomisele, siis peab ütleva, et viimased aastad möödusid juba kindlakavalise töö tähe all. Pärnu malev oma koosseisuga ei taha tõsta maleva massi arvuliselt, vaid väärtuslikult, sellest ka see väike maleva koosseis on tingitud.

Pealikute ja malevlaste ettevalmistamine on sündinud peajasjaliselt peastaabi õppekavade piires. On korraldatud täienduskursusi pealikele, laskejuhatajaile, malevlasile ja eriüksusile. Eriti pandi rõhku noorte ettevalmistusele sõjaväeteenistuses. Samuti katsete sooritamisel said paarkümmend noormalevlast ennesõjaväelise soodustuse. Iga aasta on korraldatud taktikalisi õppusi ja suvilaagreid, kust malevlased rohkesti on osa võtnud. 1928. a. mindi üle uuele laskesüsteemile, mis osutus kaitseliidus väga otstarbekohaseks. Pärnu malevas on praegu klassilaskureid ligi 30% maleva üldarvust, mis näitab, et lasketasapind malevas on järjekindlalt tõusnud. Minevaastasest aruandest on näha, et on aasta jooksul peetud laskeharjutusi 2265 malevlase üldarvule. Iga malevlase peale keskmiselt on kulutatud 56 padrunit. Laskealal on töötatud innuga. Laskmine on malevas muutunud spordiks sõna tõsisel mõttes. On peetud viimase aasta jooksul üle kahekümne igasugu laskevõistluse, millest osa on võtnud üle kolmesaja malevlase-laskuri. Tänavused maleva meistervõistlused laskmises näitasid, et sel suurel tööalal on ka tagajärgi: meistervõistlusil purustati kõik läinud aastased laskerekordid suurte silmade ülekaaluga. Tänu maleva juhatusele, kes igati laskmise edendamises on kaasa aidanud, küll uute relvade muretsemises ja auhindade muretsemises laskevõistlustele.

Eriti võib mainida eriüksustest maleva kergepatareid, kus kogu aeg on püsinud intensiivne tegevus. Patareil on endal eeskujuline kahuritepark ja viimne lahinglaskmine andis kujukalt pildi kahurväelaste ja pealikute ettevalmis-

tusest ja samuti kahurite tõhukusest. Liialduseta võib teda nimetada parimaks patareiks kaitseliidus.

Malevlasile korraldati hiljuti tänavavõitluse kursused, teoreetilised ja praktilised, mis linnasile on väga tähtis. Proovihäire läks korda keskmiselt, vaatamata tormisele ja halvale ilmale, kus häiresignaale linna ääres üldse polnud kuulda. Õppeala kohta kokkuvõtet tehes peab ütleva, et on olnud edu igal alal. Peaasi pealikul ja malevlasil on asja vastu huvi ja viimane on kindel pant edasijõudmisel.

Paralleelselt õppeala korraldamisele on eriliselt pandud suurt rõhku kehalisele kasvatusel. Malevas töötab spordiklubi 107 liikmega instruktoriga ja spordipealiku eesotsas ja selle kätte on maleva sportlik elu ja juhtimine usaldatud. Kaitseliidu üleriiklikud võistlused on näidanud, et Pärnu väike malev on sportlikult oma traditsioonilise kolmanda koha igal alal, nii kergejõustikus, raskejõustikus kui ka mängudes, kinni hoidnud. Loodame, et ta seda teeb tulevikuski.

Möödunud aasta jooksul on peetud 27 igasugu võistlust 366 osavõtjate üldarvuga. On kõigiti katsutud rõhku panna suusaspordi propageerimisele ja levitamisele; on korraldatud suusakursusi, suusapäevi, võistlusi jne. 1928. a. suvel tuli Pärnus maleva korraldada üleriiklik kaitseliidupäev, mis oli suursündmuseks kogu riigile ja hiigljõupingutuseks maleva juhtivaile jõududele. Võistlused viidi korralikult ja minutilise täpsusega läbi. Võistlejaile jäi hea mulje Pärnust ja selle ilusast loodusest. Kokkuvõttes, sport on hoos ja eriti eeloleval aastal tahab kujuneda elavaks, sest maleva spordipealikuks on lootust saada tubli ja kehakasvatuse eriharidusega isik.

5. aastapäeva puhul on võetud kõik seda hoolt ka tööd malevlasil arvesse ning 33 malevlasele jagatakse välja hoolsusristid, mis on selle vaba töö pandiks ja ergutuseks, et ses suunas rühkida edasi kaitseliidu eesmärkide saavutamisel.

Kui Pärnu malev sammub oma rada sama julgesti, nagu möödunud aastal, siis on üldine seltskonna poolehoid ja meie kodu julgeolek kindlustatud. Selleks jõudu juhtivaile jõududele, kes seni maleva elu väga hoogsasti on juhtinud ja kogu oma jõu pühendanud maleva heakäigule.

A. K.

Patarei pealikutegrupp ühes külalistega pärast laskeharjutusi. Ülal nurgas: Patarei pealik kapten Bathelt.

Suurtükimeeste kordaläinumaid õppusi ja ilusamaid patarei laskeharjutusi Pärnu malevas

*Elav osavõtt. — Suured väljaõppe edusammud. —
Pärnu patarei meeskonna kõrge, teadlik distsipliin*

Terve vaim, tugev keha, võimas relv — need on elemendid, milledest koosneb tubli kodukaitsja. Võimas relv lahingus on tuli. Tulega algab lahing — tulevõim otsustab lahingu. Tuli peab olema jõuline — peab olema paindub. Viimaseid nõudeid rahuldab täielikult suurtükitali. Kuid suurtükitali on tabav, jõuline, paindub ja mõjuv ainult osavates kätes, kuna madala väljaõppetapasinnal — ja ilma laskepraktikata suurtükimees ainult raiskab kallist laskemoona, — koguni võib veel saada hädaohtlikuks omadele. Palja hea tahtmise ehk toore jõuga ei ole suurtüki juures midagi peale hakata. Ei! — Siin peab *oskama* töötada. Selle oskuse tarviduses on meie kaitseliidu suurtükimehed teadlikud. Selle oskuse tarvidusest arusaamine on virgutanud seni elavale tööle nii pealikuid kui ka reamalevlasi.

Kaitseliidu suurtükivägi on veel noor, kuid siiski on ta jõudnud end juba organiseerida ja omandada kindla kuju. Paar, kolm, kohati ka neli aastat tagasi, kui kaitseliitlasile välja anti suurtükid ja neid veeti küladesse ning teistesse linnadesse, oli see uudis. Nii

mõnedki pessimistlikumate vaadetega inimesed suhtusid sellesse algatusse umbusklikult ja kuulutasid ette sellele peatset hingeheitmist. Nende pessimistide vaated olid ka osalt õigustatud, sest kaitseliidu suurtükimeeste ülesanded puht kaitseliidu kohustuste täitmisel on märksa suuremad ning teiste omadega võrdlematud ning seepärast paistsid ka üle jõu käivat: kui jalamehe kohuseks on peale teiste kaitseliidu ülesannete täitmist hoolitseda oma varustuse ja püssi eest ning viimane siiski pahatihti kipub minema roostetama; kui ratsamees peale kõige muu veel oma ratsu eest hoolitseb — siis on ta juba „tubli mees“. Suurtükimehel-kaitseliitlasel on aga kohuseks täita kaitseliidu üldülesandeid, hoolt kanda püssi ja isikliku varustuse eest, õppustest osa võtta ratsa- või suurtükihobusega, — ja lõpuks, mis kõige tähtsam — suurtükimehed on vastutavad nende hoole usaldatud suurtükide, tehnilise varustuse ja muu suurtükivarustuse eest, missugused on kallihinnalised riistapuud.

Nende mitmekesiste ja raskete ülesannete täitmiseks, mis igapäevase töö juurest palju aega nõuab, on

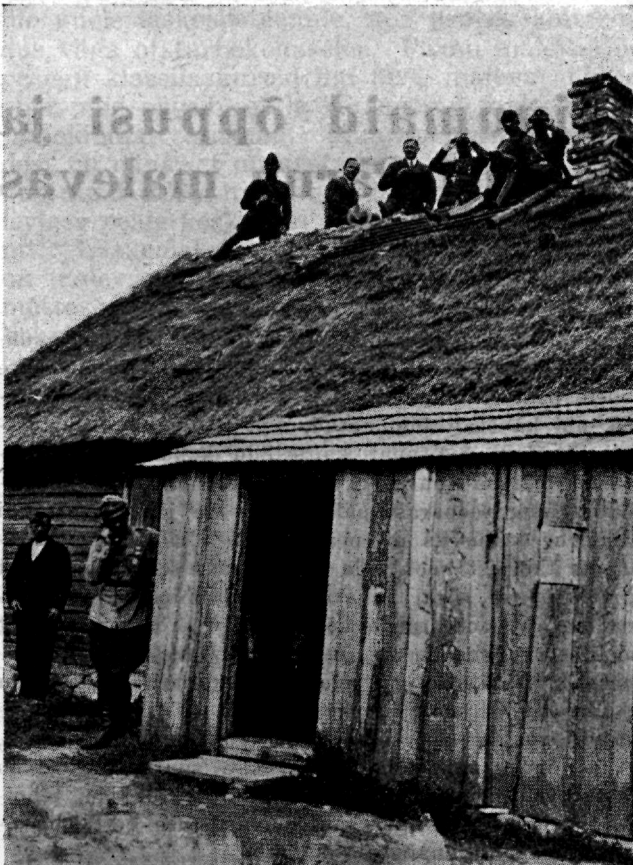
suurtükimehed hästi hakkama saanud. Kujukat pilti sellest pakkus Pärnu maleva patarei oma kordamiskursuse vältel 15.—19. juulini s. a., samuti ka laskeharjutuste läbiviimisel 20. juulil s. a.

Kordamisõppuste läbiviimine.

Igasuguste õppuste ja harjutuste hea kordamineku pandiks on õigeaegsed ja hästi läbikaalutud eeltööd. Enne õppekava kokkuseadmist on tarvis välja selgitada, mida tahetakse eelolevate õppustega kätte saada ja siis juba eesmärgi kohaselt ning arvesse võttes kasutada olevat aega igale erimeeskonnale kokku seada vastav eriõppekava. Patarei tegevus koosneb erimeeskonna koostööst; nende üksikute meeskondade töö erineb täielikult üksteisest, mistõttu ka õppusi igale komandole tuleb korraldada eriõppekava järgi. Pärnu patarei meeskonna väljaõppe tasapinnaga arvestades määrati õppusi erimeeskondadele järgmiselt:

Pealikuile-ohvitseridele — suurtüki suunimine märki tselluloidringi, kaardi ja bussoli abil, laskeandmete väljaarvamine, kasutades sedasama, eellaskmise toimetamise viisid mitmesuguse vaatlusega, erilist rõhku pannes külgvaatlusele. Peale selle oli pealikutel ülesandeks omandada kõike seda, mis telefonistide ja suurtüki nr. nr.-ite õppekavas on ette nähtud.

Suurtüki nr. nr.-itele oli õppekavas ette nähtud läbi võtta kõike seda, mis käsitatakse nr. nr.-ite tegevusest suurtüki juures „Kerge suurtüki rivimäärusti-

Patarei vaatepunkt.

Patarei positsioonil.

kus“. Peale selle laskemoona käsitlemine, praktiline suurtüki maskeerimine positsioonil. —

Telefonistidele — praktiline sideteenistus lahingus.

Niisugused olid kavatsused tööle asumisel.

Esimene õppepäev — kogunemine pealikuile maleva staabis. Kell 18 on määratud õppus ainult pealikuile, s. o. 8—10 mehele, kuid ka teisi mehi on asi huvitanud, — „et mis need pealikud siis küll tarku asju peaksid ajama“, ja mõnigi mees vist arvas, et ega meiegi „teisest taignast“ ole. Ning lõppude-lõpuks tuligi kõik meeskond jagada kolme gruppi, igale grupile anda eriülesanded, iga grupiga siiski pidada eriõppusi.

Kohe tekib vajadus kaadri järele, kes üksikute gruppide tööd juhiks. Siin saadakse üle välisabita. Oma mehed, ehkki üksikud, on juba niivõrra omandanud teadmisi, et võivad grupi õppetöid juhatada.

Nõnda läheb aeg kibedais askeldusis ja arutlemisiks kuni hilise õhtuni. Teisel päeval kordub seesama jne. Meeste meeleolu on hea, kuid siiski nagu kipitab midagi; tahtmata kerkib küsimus — kuidas kõik see viimisel laskmispäeval kujuneb.

Kiiresti läheneb laskeharjutuste päev, — veel viimsed ettevalmistustööd: kahurid veetakse pargist välja, reguleeritakse loodi, kontrollitakse sihtjoont, täidetakse kompressoreid õliga, määratakse kahureid, proovitakse luku töötamist ja sorteeritakse ja puhastatakse laskemoona. Õppustelt lahkutakse varakult, sest on tarvis välja puhata, et järgmisel päeval juba vara olla kohal.

Laskeharjutuste teostamine.

Laskmispäeva hommik. Kell näitab 1/25. Õhk on imevärske ja karastav. Tolm on eelmise õhtu vihma tõttu kinni. Linn magab. Ainult üksikud hilisemad „Rannasalongi“ külalised tõttavad koju. Maleva staabi juures on näha liikumist. Suurtükimeestel on juba

suurtükid välja toodud. Meeste näoilme on tähtis ja tõsine. Askeldatakse ja toimitakse — on ju väljasõit määratud kell 5. Väljasõit sünnib seekord veoautodel: pealikud, luure- ja sidemeeskond ühel autol liiguvad ette, teised autod kahuritega ja kahurimeeskondadega aeglaselt järele.

Laskeharjutuste kohaks on valitud Pärnu linna külje all asuv „Rääma“ raba, mis pakub avara vaatevälja ja millel laskevõimalused on suured ja märgid mitmekesised oma paigutuse, suuruse, samuti ka vaatluse võimaluste poolest. Patarei positsioon on määratud „Jäneselja“ mõisa juure tee ääres, missugune positsioon on poolkinnine. Maastik tee ääres sel kohal, kus suurtükid asuvad, on lage. Positsiooni moondamiseks on kohale veetud „lepametsa“ ja istutatud maasse ja sellega moodustatud kahurite ümber võsastik, et nii õhu kui ka maapealse „vaenlase“ silma eest end varjata. Vaatepunkt, mis juba varem on välja valitud ja kindlaks määratud, on raba serval asuva talumaja õlgkatusel. Lahke peremees on nõus katust andma kasutada tingimusega, kui katusesse tekkinud vead tasutaks. Katusele vaadates on kõik raba nagu „peo peal.“

Kella kuuest alates on kõik meeskonnad ametis: telefonistid loovad sidet, selleks vedades kahekordset telefoniliini. Patareil „istutatakse“ metsa, seatakse sisse telefonistide asukoht, asetatakse kohale laske- moon ja puhastatakse seda.

Kella kaheksaks on kõik valmis: patarei on positsioonil laskevalmis, side töötab eeskujulikult, vaatepunkt on redelitega moodustatud talu katuse harjale. Jääb veel aega kuni kella 9-ni, sest siis on määratud esimene paug.

Oodatakse külalisi laskumisele. Viimased on täpsed: kõige enne ilmub vaatepunkti oma autos erukolonel Feofanov, meie vanimaid ja tuntuimaid suurtükiväe juhte. Mõned minutid hiljem jõuab kohale teine auto ühes kaitseliidu ülema kohustetäitja kolonel Balder'iga. Temaga on kaasas Pärnu maleva pealik major Lugas, leitnant E. Tiivel, v. v. relviistusosakonnast, kes eriliselt välja sõitis neile laskeharjutustele, et tutvuda saksa 77-mm kahurite töötamisega, ja kapten Aia, ratsarügemendist, kes pikemat aega on Poolas viibinud ja nüüd huviga pärast Poola „Strzeleci'sid“ tahtis jälgida meie kaitseliidu suurtükimeeste tegutsemist. Peale nimetatute olid laskumisele ilmunud veel üksikud kohalikud seltskonnategelased ja reservistid-suurtükiväelased.

Käesolev laskumine oli Pärnu patarei suursündmuseks. Seni oldi küll kahurist tulistatud, kuid palju kergemais tingimustes. Sellest oli tingitud meeskonna eriline huvi lasketagajärgede kohta. Esimesena asub kell 9 — tulistama patarei pealik kapten Bathelt; Märkiks on määratud „vaenlase ahelik, mis asub NN korstnast vasakule 2-50 võsastiku vasakpoolses servas“. Laskeandmed on juba valmis — komando „tuld“ suurtüki kärgatus, — mürsu undamine, — ja suits tõuseb näidatud võsastiku serva suunas eellangena. Väike kauguse parandus, — märk on haaratud „kahvli“, mille piirid varsti on kindlustatud — ja huvi selle märgi vastu ongi kadunud. Seal leiab kolonel Balder

võsastiku keskelt tumerohelise madala männi ja selle all vaenlase „kuulipilduja“, mis otsekohe tuleb „hävitada“. Kapten Bathelt uurib natuke maastiku, märki, kaalub ja kohe kõlavad komandod. See on vana kool. Siin on esikohal silm; ning meie „fiid“ ja „omeegad“ on temal vist küll selgemini silmas, kui mõni mees neid suudab lugeda lasketabelist.

Teine laskja, pealik Zube, on oma erialalise ettevalmistuse poolest just vastand patarei pealikule. Nimelt omab pealik Zube kaitsevääst allohvitseri aukraadi, kuid on ise ennast niivõrra täiendanud, et on tuttav uute, värskete laskemeetoditega.

Kõrvalt vaadates pakub tema töö täiesti teist pilti: töötab, binokkel, lasketabel, laskeleht käes.

Üldkokkuvõttes olid mõlemad laskmised kenad. Mõlemad laskjad raiskasid vähe mürske ja mõlemad laskjad saavutasid „nullilise kahvli“.

Üldiselt juhtisid tuld kaks ohvitseri ja kolm allohvitseri — kokku teostades viis eellaskmist.

Laskmise lõpetades kella 2 paiku asuti koduteele sügava rahuldustundega südames. Õppus oli üldiselt tunnustatud hästi kordaläinuks. Laskeharjutused olid sooritatud laitmatult.

Millega on seletatav säärane edu?

Põhjusi on vist küll palju ja väga mitmesuguseid. Tähtsamaid neist tahaks küll siinkohal mainida. Üldiselt võiks neid jagada kahte liiki: ühed, mis on tingitud meeskonnast, — teised puht-tehnilised.

Esikohal seisab siin 1) *hea tahtmine* — huvi oma eriala vastu. On ju selge, et enne laskeharjutusi käia järjekindlalt 4—5 päeva jooksul õppustel on koormav. Kuid sel kooskäimisel on määratu tähtsus, sest 2) *iga mees saab teatud „drilli“* selle ülesande kohaselt, mis temal laskmisel tuleb täita. Korduvate harjutustega saavutatakse 3) *koostöö*, missugune patarei tegevemisel omab tähtsa koha. Omades teadmisi korduvate harjutustega 4) *pealiku töö muutub põhjalikumaks, meeskonna — täpseks*. Üldiselt 5) *tõuseb väljaõppe tasapind*.

Tehniliselt omab suure tähtsuse 6) *suurtükide hooldamine, ja sihtimisvahendite korrashoid*. Erilise tähtsusega on 7) *laskemoona piinlik sorteerimine* liikide ja partiide järgi. Peale loeteldute on veel põhjusi, missugused aga esimese järgu tähtsust ei oma.

Pärnu maleva patarei asutati 1928. aastal. Tähen- datud aasta suvel saadeti kohale kaks 3,425" kahurit, missugused 1929. aasta alul vahetati ümber saksa 77-mm kahurite vastu. Sama aasta augustikuus oldi ametis meeskonna moodustamisega. Meeskonna kogumine raskusi ei sünnitanud, sest maleva koosseisus oli juba 12 suurtükiväelast, kes meeeldi läksid üle patarei koosseisu. Enamik neist oli sõdadest osa võtnud ja seepärast oli ka arusaadav nende tung niisugusesse üksusesse, mille tegevus neis elustas endisi sõjamalestusi, häid ja halbu elamusi. Peale nimetatute asus patareisse veel teisi asjast huvitatuid, nii et varsti oli patareil 35-meheline koosseis.

Edasi kasvas ja arenes patarei imekiiresti: täienes koosseis, täiendati varustust, korraldati väljaõpet.

Pärnu patareid noorte rühm 24. veebr. 1930. a. Ülal nurgas: n. rühma pealik F. Zube.

Patareid juhivad tema algpäevist peale reserv-kapten Bathelt. Kapten Bathelt on vana suurtükiväe ohvitser ja on teeninud vene tsaariaegses kaardiväe ratsasuurtükiväes. Tema abiks oli alul eru-kapten Klassmann, kes patareid seadmise elu korraldamisel ja organiseerimisel tegi suure ja tänuväärse töö. Kahjuks lahkus kapten Klassmann patareid elukoha muutmise tõttu.

Praegune patareid koosneb on tugev nii ohvitseride kui ka allohvitseride poolest, peaaegu aga — oma seadmise korra, ühise meele ja kõrge teadliku distsipliinitunde poolest, „mis on vaimne jõud ja ühendab kõik võitlusabinõud — kohuse, komando ja sõnakuulmise — üheks elavaks organismiks.“

Vaatamata oma lühikesele eale, on patareid juba täieliselt jõudnud võita kohalike omavalitsuste ja seltskonna poolehoidu, mis on väljendunud lahkes vatutulekus, toetuses ja igasuguses abis. Nii on Pärnu linn annud oma hobuseid rakendatud suurtüki õppuste teostamiseks, nii on J. Puhk ja Pojad, Pärnu majandusühisus, hra Koot, eriti aga hra Põltsam, lahkesti vastu tulnud ning on oma veoautosid patareid õppuste läbi viimiseks tasuta kasutada annud. Eriti suure ja tänuväärse töö tegi Pärnu linnavalitsus eeskujuliku suurtükipargi ehitamisega maleva staabi juure 1929. aasta sügisel.

Ka oma tuleviku eest

on patareid hoolitsenud. Patareid juure on moodustatud pealik Zube algatusel „noorte rühm“. Viimati koosnes rühm 25 noorest keskkooli vanema klassi õpilasest. Peale selle on rühma alalises kaardis 5 meest — vabadussõja veteraane — plk. Zube ja tema energilise abi K. Lilienkampfiga eesotsas.

Rühm võttis endale eesmärgiks: anda tulevastele kodumaa kaitsjatele eelteadmisi suurtükiväe tegevusest ja neid kõigiti äratada huvi selle väeliigi vastu, nii et kaitsväe suurtükiväkke astudes oleks neil tugev sisetunne ja armastus oma väeliigi vastu, oleks täiesti arenenud isamaaline mõtlemisviis, oleks arenenud kohuse- ja distsipliinitunne. Et kord kaitsväest vabanes jatkaksid nad jälle oma tegevust kaitseliidus ja tooksid juure „värsket verd“. Kui on võimalik saavutada seda eesmärki, siis tihenevad suurtükimeeste read mitmete tublide meeste võrra.

Nii on kujunenud Pärnu malevasse üksus, mis teeb suuri edusamme oma organisatsiooni ja väljaõppe alal; üksus, kus valitseb distsipliin ja üksmeel, üksus, mis on tugev.

Pärnu malev 5. sünnipäeval peab tunnustama: tugev on malev, mis koosneb tugevaist üksustest.

L.

Langenute auks!

Kõnnu lahingu mälestamine.

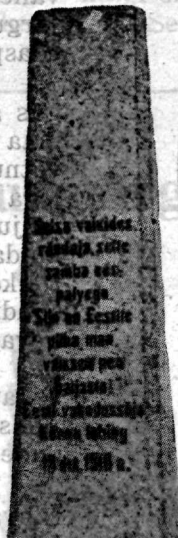
On möödunud aastaid vabadussõjast, on nii mõnedki üksikasjad ununenud nende aastate jooksul, kuid üks, mis ei ole ununenud ja on leidnud jäädava paiga meie rahva hinges, on mälestus meie vaprate sõdurite-vabadusvõitlejate kangelaslikust eneseohverdamisest ja suurtest tegudest. See on väljendust leidnud eriti rohke arvu ausammaste ja mälestusmärkide püstitamises, millest on näha, et rahvas ei unusta oma vabadusvõitlejaid, ei unusta neid, kelle tegude tagajärjena võib praegune põlv maitsta rahu ja vabadust.

Viimasel ajal on hakatud kaitseliidu algatusel püstitama mälestusmärke vabadussõja-aegsele lahinguplatsidele (Rannus, Aidus jne.), et jäädvustada neid paiku, kus sündisid heitlused suurearvulise vaenlasega ja kus vabadusvõitlejad kirjutasid ajalukku lugematul arvul kangelastegusid. Need paigad-lahinguplatsid — on väärt, et nad säiliksid aastasadu, et praegune ja järeltulevad põlved võiksid leida raskeil ajal neist kosutust ja ammutada uut jõudu ning julgust olla valmis hädaohu korral alati vaenlasele vastu astuma, kuipalju ta meist ka tugevam ei oleks ja kes ta ka ei oleks.

päev kujunes tormalasile ja ümberkaudsele rahvale suureks peopäevaks. Juba varakult liikus rahvast lahinguväljale küll autodel, küll hobustega, ja kui algas jumalateenistus, võis rahvahulka lugeda umbes 1500 inimese peale. Ilm oli kõigiti soodus ja ilus, välja arvatud hoog vihma, mis aga meeoleolu sugugi ei rikkunud.

Mälestusmärgi avas 2. jalaväe rügemendi ülem kol. Oinas, kes oli ühtlasi kaitseministeeriumi ja 2. diviisi esindajaks. Sellele järgnes kohaliku õpetaja Kuusiku poolt vaimulik talitus, mida kaunistasid Vaiatu segakoor ja Mustvee puhkpillide orkester. Pärast vaimulikku talitust järgnesid tervitused kaitseliidu peastaabi esindaja major Parts'i, Tartumaa maleva esindaja ltn. Treufeldt'i ja kohalike tege-laste poolt. Lõpusõna ütles malevkonna pealik Kraus. Telegraafiteel saatsid tervitusi kaitse-minister, adm. Pitka ja Tartu maavalitsus.

Mälestusmärgi õnnistamisele järgnes malevkonna paraad. Ilus ja ülev oli pilt, kui umbes 200 kodukaitsjat sirgetes ridades möödusid paraadi vastuvõtjaist. Kõigil peolviibijail jäi tunne, et võime julgesti tulevikku vaadata, kui meie eest valvel seisab korralik kodukaits-jate pere, kes vajaduse korral igal ajal valmis

15. AUGUST — POOLA SÕDURI AUPÄEV

«Kaitse Kodu!le» kirjutanud
W. L. EWERT

katsed seisma panna taganemist ja üle minna pealetungile äparduvad. Meeste arv ridades väheneb päev päevalt, distsipliin langeb, järkjärgult kaob usk oma jõusse ja tarvidusse edaspidisteks ohvriteks.

Veel teravamal kujul esineb meeleolu langus sisemaal. Seni sündis sõjategevus eemal maa keskpunkttest ja suurem osa elanikest ei võtnud osa sõjast otsekohele, ei tunnud sellega kõiki sõjaraskusi. Seda rohkem avaldab mõju tekkinud muutus olukorras. Sedamööda kuidas rinne liigub tahapoole, levib maal ikka rohkem ja rohkem paanika ja abituse tunne sündmuste vastu, mis möödapääsmatult lähenevad.

Riigi kaitseõukogu poolt väljakuulutatud vabatahtlik mobilisatsioon tõi küll teatud moraalset ja ka vähese jõulise abi, kuid üldist jõude vahetõrget ei suutnud see muuta.

Neis tingimustes, kus rinne oli murdumas ja rahva meeleolu äärmuseni langenud, marsall Pilsudski seadis kokku oma Varssavi lahingu kava. See kava on üllatav oma suurejoonelisuses ja lihtsuses ühtlasi. Kava nägi ette kaitsejoone tagasitõmbamise Varssavi ette, koondades Varssavist lõuna poole Vepri jõe ja Demblini rajoonis tugeva 5 ja poole diviisilise manöövrigrupi, millega võiks löögi anda põhja sihis vastase tiiva ja seljataguse pihta sel ajal, kui vaenlane peab lahinguid Varssavi ees.

Vaatamata kõigile raskustele ja vastuseisimistele ülemjuhataja oskas läbi viia oma kava. Paljud nägid selles Varssavi langust, ja nõudsid löögi andmist Modleni suunas, viies seega lahingu raskuspunkti põhja poole, et kaitsta ühendusteid Danzigiga, mille kaudu sündis sõjaväe vedu Prantsusmaalt.

13. augustil algab lahing Varssavi ees. Augustikuu 13., 14., ja 15. päevade jooksul on pealinn suurimas ärevuses oma saatuse pärast. Põhja pool Varssavit püüavad venelased massilise pealetungiga lõigata pealinna ühenduste merega. Sellal aga marsall Pilsudski viib läbi oma kavatsatud ümbergrupeerimise.

Hoolimata üldisest arvamisest ja valitsevast meeleolust ei kaota ta usku oma rahva jõusse ja poola sõdurisse. Ta loodab oma isiku mõjule ja võtab tähtsa manöövrigrupi juhtimise enesele.

Koondamine oli lõpetatud 15. augustiks. Ülemjuhataja vaatab isiklikult diviisid üle, ja

Käesoleva aasta 15. augustil möödub 10 aastat mälestusrikkast Varssavi lahingust, mis leidis aset aastal 1920. Poola pealinna juures ja mis lõplikult kinnitas võidu Poolale. Selle päeva on Poola rahvas pühendanud oma sõdurile — oma kaitsevägele, väljendades sellega sügavat mõtet, et ainult Poola sõduri vahvusele ning eneseohverdamisele võlgneb Poola rahvas oma iseseisvuse ja praeguse riigipiiri.

Ent peaks ütlema seda teisiti: 15. august — see on kiidupäev Poola armeele ja tema ülemjuhatajale ning suurele sõdurile marsall Pilsudskile. Sest neil päevil puhkes esile kõige säravamal kujul Poola ülemjuhataja talent ja esivanematelt pärandatud Poola sõduri omadused. 1920. aasta augustikuu päevil Poola armee komandör leidis eneses sügava usu oma rahva kõikumatuse jõusse ja sellele toetudes andis oma armeele suurima: geniaalse Varssavi lahingu kava. Sõdur, uskudes oma juhti, olles talle südamest truud, realiseeris tema kava, tuues isamaale maksimumi eneseohverdamist ja jõupingutust.

Heidame lühikese pilgu neile mälestusrikkadele päevile. Alates juulist 1920. a. Poola armee taganeb idast pealetungiva Vene ülevõimude eest. Ühe kuu jooksul Poola rinne liigub mitusada kilomeetrit Beresina ja Dnjeperi jõgede joonelt taha poole Bugi jõe poole. Mitmekordsed

gab aumärke sõdureile. Osa meeskonnast on saabasteta. Kuid jumaldatud juhi isiku mõju on niivõrd suur, et unustatakse materiaalsed puudused.

16. augustil manöövrigrupp astub välja. Järgnevatel 16., 17. ja 18. augustikuu päevadel mitmekuise taganemisega ärakurnatud sõdur, viletsalt rietatud, puudulikult toidetud, oma juhi silmade all teostab võimatu. Päevased rännakud suurema puhkusega, korrapärase toiduta, alalises lahingus ja vaenlase jälitamises ulatuvad kuni 80 kilomeetrini. 18. augustil Varssavi operatsioon on lõpul. Nõukogude armeed, kes

olid nii kindlad Varssavi ja Poola vallutamises, olid löödud lõplikult; kümnetuhandete kaupa võeti vange.

Üks nädal ülemjuhataja võidukat pealetungi, üks nädal poola sõduri jõupingutust ja eneseohverdumist — ja jõudude vahekord ning olukord rindel oli põhjalikult muutunud. Poola rinde on jälle Neemanil. Arvurikast Tuhačevski armeedest on jäänud järele vaid riismed.

Poola rahvas leidis uuesti usu oma tulevikku ja poola sõjavägi lisas ühe ilusamaid lehekülgi oma ajalukku.

See lehekülg väärib meeletuletamist!

Vabadussõja mälestusmärgi avamine Voosel

1918. a. detsembrikuu lõpupäevil ähvardasid punased meie pealinna, asudes Kehra jaama ja Valkla mõisa joonel. K.-l. Harju maleva algatusel on kohalikkude kaitseliidu üksuste ja teiste seltskondlike organisatsioonide poolt eeltööd käimas selle joone äramärgimiseks Harju maakonna piires, kus punaste pealetung pandi seisma ja nad võimsa löögiga, mis algas 6. jaan. 1919. a., kodumaa piirest visati välja.

Pühapäeval, 20. juulil s. a. avati esimene seegune mälestusmärk Ravila vallas Voosel. Selle püstitajaks oli K.-l. Ravila kompanii ja teised kohalikud seltskondlikud organisatsioonid. Püstitamise kulud, 450 krooni, kaeti seltskondlikest toetusist.

Mälestusmärk valmistati põllukividest raudbetoonist alusel ühele küljele on raiutud sisse pealkiri: „Siamaale ja mitte kaugemale ... 1918—1919. a.“

Mälestusmärgi avamiseks olid rivistatud kohalikud kaitseliidu üksused, naiskodukaitse ja kohalik tuletõrjeselts, keda esindas vabariigi valitsuse esindajale K.-l. Ravila komp. plk.

Mälestusmärgi avas vabariigi valitsuse esindajana kolonel Laurits,

Vabadussõja mälestusmärk Voosel.

kes püstitamise komiteele andis üle toetussumma riigivanemalt.

Vaimuliku talituse pidas Kose õpetaja Jõgis. Seejärele kõneles ja tõi tervitusi vabadussõjaaegne Viru väerinna juhataja kindral Tõnisson, tähendades, et oli kibedaid võitluspäevi 1919. a. juulikuus punavägede ja landesveri vastu ning detsembris Narva all, kuid üks tähtsamatist võitlusist oli meie pealinna külje all, joonel, kus on püstitatud see mälestusmärk. Oleks punastel läinud korda vallutada Tallinn, ei tea ütelda, missugune jõud neid sel korral sealt nii kergesti oleks löönud välja.

Pärast seda kõnelesid ja tõi tervitusi kohalikud Harju maleva pealik major Saar, Kose malevkonna, Alavere, Kuivajõe, Triigi kompaniide ja teiste seltskondlike organisatsioonide esindajad.

Avamisakt jättis üleva mulje; heas meeleolus lahkusid organisatsioonid ja mitmesajapäine rahvahulk Voose Põllumeeste seltsi aeda, kus oli ette nähtud peoõhtu segasisulise eeskavaga.

Laskuritemaja Mustamäe
lasketiirul.

Kaitseliidu 1930. a. laske- meister- võistlused

Meistervõistlused on kujunenud tähtsimateks kaitseliidu laskevõistlusteks. Traditsiooniliselt peetakse neid iga aasta sügiseti, septembri- või oktoobrikuus. Seni on neid peetud juba kaks korda, esimene 1928. ja teine 1929. aastal, milledest võtsid osa igal alal ja klassis maleva meistrid.

Käesoleval aastal tuli muutunud olukorra tõttu kaitseliidu laskemeistervõistluste korraldamisesse tuua muudatusi.

Eelmistel aastatel peeti üleriiklikke kaitseliidu laskevõistlusi kaks. Esimene suvel (juuni- ja juulikuus) kaitseliidupäeval ja teine sügisel — meistervõistlused.

Käesoleval aastal jäi aga kaitseliidupäev ära ja sellega ühes sellekohased laskevõistlused. Tekkis korrapärasel laskevõistluste reas tühi koht. Asja parandamiseks avaldati üht ja teist arvamist, kuid keskasutuse ja kohapealsete juhtide ühine arvamine oli, et mingisugune suurvõistlus tuleb ikkagi pidada.

Tehti isegi ettepanekuid pidada erivõistlus kaitseliidupäeva kava kohaselt. Kuid sellest mõttest tuli loobuda, sest need võistlused on seevõrra kokku kasvanud kaitseliidupäevaga, et nende eraldamine oleks terve organismi lõhkumine.

Tuua sisse uus, kolmas üleriiklik võistlus, ka see mõte ei leidnud poolehoidu. See võistlus oleks olnud esiteks ajutine, milline kuuluks pidamisele ainult neil aastail, millal kaitseliidupäeva ei peeta ja teiseks tunnaks see lisavõistlus meie laskesportlasile koormavaks, sest nii-kui-nii seisavad ees kaitseliidu Laskesportlaste Liidu võistlused.

Jäid järele veel laskemeistervõistlused. Eelmiste aastate kavade järele osutusid nad osavõtu võimaluste poolest (võistlevad ainult malevate meistrid) liig kitsaraamilisiks. Üks sajamehelise osavõtuga üleriiklik laskevõistlus kogu aasta kohta, see on kaitseliidu tarvis liig vähe.

Ühemeelse vastuvõtu leidis malevais peastaabi ettepanek, korraldada laiendatud meistervõistlused, milledest peale üksikmeeste on võimaldatud malevate soo-

vide järele osa võtta ka neljameheliste gruppidega, ja edasi see võistluse läbiviimine määrata aja peale, mil Poola vabariigi president Eestis külaskäigul viibib, et võistlustele anda pidulikumat ilmet.

Nii määrati võistluste aeg kindlaks 9. augusti peale. Juba varakult algasid kibedad ettevalmistustööd. Ja siin oligi, mis mõtlema pani: esialgsete andmete järele avaldasid soovi võistluslaskmistest osa võtta 380 meest, kusjuures võisteldakse kaheksas klassis ja igas klassis oma eritingimuste kohaselt.

Pealegi oli võistluse korraldamine ajas ja ruumis piiratud. Neid tuli läbi viia ühe päevaga, õigemini 9 tunni jooksul ja laskekohtadena võisid kõne alla tulla ainult Valdeki laskeplatsi kaks sektorit ja Tallinna maleva Mustamäe kaks tiiru.

Erilist raskust valmistas nii suurele võistlejate arvule vastava juhtimise ja korraldamise aparadi loomine.

Kuid kõigest neist raskustest saadi naiskodukaitse Tallinna ringkonna, allohvitseride kooli ja malevate lahkel toetusel üle ja võistlejad võisid juba 8. augustiks ilmuda Tallinna eeltreeninguks ja muude ettevalmistuste tegemiseks.

Võistluste üldkava ja korraldus.

Võistluste aupresidendi kohuste täitmise võttis kaitseminister O. Köster lahkesti enda peale, kuna presidendina toimis kaitseliidu ülem kindral-majoor J. Roska.

Võistluste peakorraldajaks määrati peastaabi õppejaoskonna pealik major A. Parts ja sekretäriks peastaabi sekretär ltn. R. Raudsepp.

Võistluse juhatajaks määrati kohtunikude kolleegium, mis koosnes ühest peakohtunikust ja kaheksast erialade vanemast kohtunikust.

Peakohtunikuna toimis Viru maleva pealik major G. Vaher. Vanemaiks kohtunikeks määrati: I kütide klassile Harju maleva pealik major K. Saar, II kütide klassile Valga maleva pealik major J.

Hiob, esilaskurite klassile Petseri maleva pealik kapten J. Ploomipuu, I laskurite klassile Järva maleva pealik major K. Preisberg, II laskurite klassile Tartu maleva pealik kol-leitnant E. Liibus, väikekalibrilise püssi I klassile Sakalamaa maleva vanem instruktor kapten L. Triik, väikekalibrilise püssi II klassile Valga maleva instruktor kapten J. Peterson ja püstoli II klassile Pärnu maleva pealik major J. Luugus.

Nende käsutusse kohtunikkude, abikohtunikkude, korraldajate, näitajate ja laskude registreerijate koh-tadele komandeeriti malevaist umbes 80 kaitseliitlast ja allohvitseride koolist 58 allohvitseri ning kapralit.

Toitluse korraldamiseks, sanitaarteenistusse ja võistluse sekretariaati andis Tallinna ringkond umbes 100 naiskodukaitsjat.

Võistluste ajad ja kohad määrati kindlaks järg-miselt:

Valdeki laskeplatsi sektoril nr. 3: kell 7.00 kuni 9.30 — I klassi kütid;

Valdeki laskeplatsi sektoril nr. 4: kell 7.00 kuni 9.30 — II klassi kütid ja kell 10 kuni 11.30 — esilaskurid.

Mustamäe 200 m tiir: kell 7.00 kuni 8.30 — I klassi laskurid, kell 9.00 kuni 10.30 — II klassi las-kurid ja kell 12.30 kuni 16.15 püstolilaskurid (kaks vahetust).

Mustamäe 300 m tiir: kell 12.30 kuni 13.30 väikekalibrilise püssi II klass ja kell 14.00 kuni 16.15 väikekalibrilise püssi I klass.

Võistlejad ja kohtunikud toimetatakse Valdeki las-keplatsile, sealt Mustamäe tiirule ja tagasi omnibustel. Ühendust Mustamäe tiiru ja Tallinna vahel peetakse Tallinn-Nõmme raudteed pidi.

Igal laskekohal on naiskodukaitsel poolt avatud toit-luspunkt ja sanitaarpunktid.

Võistluspäev.

9. august, kauaoodatud päev on käes.

Juba vara hommikul kihab peastaabis kibe askeldus. Kell ½5 sõidavad kohtunikud ja korraldajad välja. Samal ajal on ka esimesed naiskodukaitsjate grupid väljas.

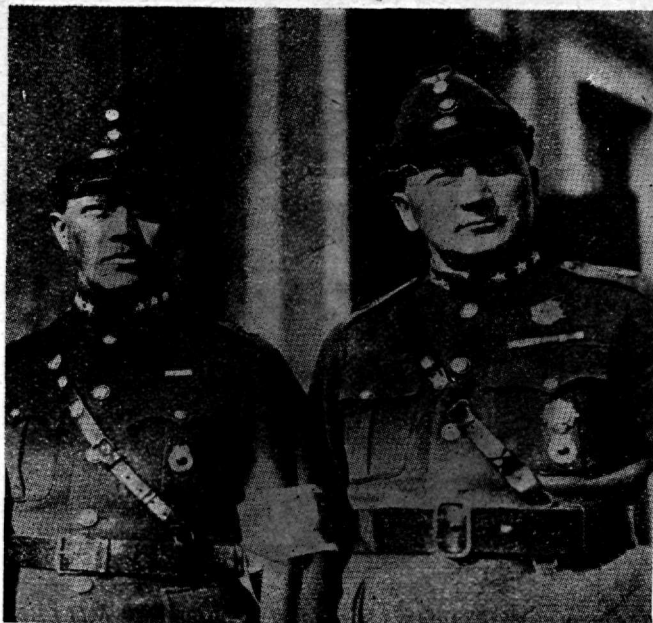
Võistlejail on veel tund aega puhata.

Kohtunikud selle aja jooksul seavad märklaud üles, kontrollivad neid ja teevad viimased korraldused võistluse administratsioonile, et võistlused takistama-tult läbi viidaks.

Hädavaevalt saavad ettevalmistustööd lõpule, kui ka jõuavad kohale võistlejad, kes ½6 välja sõidavad.

Otsekohe asutakse nende korraldamisele. Mehed seatakse loosi järjekorras ritta, tutvustatakse veel kord võistluste määrustega, kontrollitakse relvi, jagatakse padruneid ja kell 7.00 kõlavad kolmel võistluskohal esi-mesed lasud.

Ilmastik ei ole tagajärgede mõttes kuigi soodus. Valdeki laskeplatsil ei jäta tuul oma mõju avaldamata. Mustamäe tiirudel ei tee ta suurt viga sõjaväepüssidest

Vasakul: Soomusautode rühma pealik ALEKSANDER LOUN, 1930. a. kaitseliidu I kütide klassi meister. Paremal: Pataljonipealik JULIUS TRUMM, 1930. a. kaitseliidu II kütide klassi meister.

ja püstoleist laskmisel, kuid väikekalibrilisest püssidest laskmisel viib ta nii mõnegi % alla poole.

Võitlejate meeleolu on aga kindel ja iga mehe sil-mist paistab kindel tahe võita ja tuua võidulooribereid oma malevale.

Vestlustel ei ole enam nii palju kuulda relvade ja laskemoona kirumist nagu eelmisel aastail. Haruta-takse rohkem laskuri enda tegevust ja tutvustatakse üks-teist nende „saladustega“, mille abil keegi kavat-seb neid raskesti saavutatud viimseid protsente välja lüüa.

On kuulda väga asjalikku juttu, on näha, et on tehtud palju järjekindlat ja visa tööd. Huvi ja arusaamist asja vastu on kõigil võistlusile väljatulnuil.

Kui need mehed kord saavad võistluspüssid ja las-kemoona, siis ei ole kaugel saavutised, mis sunnivad endist rääkima täie lugupidamisega.

Juba esimesel võistlustunnil saabub rõõmustav teade: I kütide klassi pealik Aleksander Louin löi välja lamades asendist kahekümne la-suga 186 silma, missugune saavutus küünib maailmarekordi piirini.

See tõstab võistlejate meeleolu. „Kui igal võistlu-sel ükski Eesti rekord puruneks“, sõnab keegi, „oleks võistlus oma ülesande hiilgavalt täitnud.“

Võistluskohad on laiali paisatud, korruga võistleb igal platsil 30—50 meest, mis oma laiaulatuslikkuse tõttu pealtvaataja nagu ära kaotab.

Võistlejate klassid liiguvad ühelt laskekohalt tei-sele, igalt poolt kostab paukude ragin... Kibe töö käib igal pool. Vägeva üldpildi saad küll kohtadel, kuid lä-hemate andmete saamiseks tagajärgede kohta, tuleb sõita peastaapi võistluste sekretariaati, kuhu toimetata-

Järva maleva Einmani kompanii pealku abi **VILLEM PÄÄREN** 1930. a. kaitseliidu väikealiibrilise püssi II klassi meister.

takse kõik märklehed otsekohe pärast teatud klassi võistluse lõppu.

Umbes kell 9.00 külastab võistlusi aupresident kaitseminister O. Köster, kes läbi käib kõik laskekohad ja toitluspunktid ja igal pool vestab head juttu.

Veidi hiljem külastab Valdeki laskeplatsi kaitsevägede staabi ülem kindral J. Tõrvand.

Külalisena viibib Mustamäe tiirul ka Poola ajakirjanik Evert meie sõjakooli ülema kol. ltn. Kasekampi ja „Sõduri“ toimetaja major Ahmanni saatel.

Üldmuljeks võistlusist jääb, et mis aasta edasi, seda soliidimaiks ja asjalikumais nad muutuvad. Võistlejate ülalpidamine on suuremal osal täiesti korrektne. Samuti korralikult toimivad ka kohtunikud ja teised abitoõjoud, kuid kahjuks ei saa seda ütelda kõigi tulejoone abikohtunike kohta.

Siiski, need üksikud viperused kaovad üldmulje suurusesse.

I kütide klass.

Tulelinile asub 24 võistlejat, kuna möödunud aastal selle ala kaasa tegi ainult 5 meest. Gruppidega esinevad Tallinna, Harju, Valga, Järva ja Võru malevad, kuna Tartumaa, Pärnu, Narva, Viru, Tartu, Lääne ja Saaremaa malevad saadavad välja üksikvõistlejad.

Laskmise olukord Valdeki laskeplatsi kohta on võrdlemisi rahuldav: Keskmine tuul puhub hooti paremalt ja on päikesepaiste, kuid mitte hele.

Võistlus iseenesest on pinev, sest provintsi malevail on kindel kavatsus pealinlasi lüüa. Eriti kardetavad on viimasele Järva, Võru ja Narva malevate mehed, kust on tulnud ülemaalise kuulsusega võistlejaid.

Seda tõendab juba lamades laskmise esimene seeria. Tervelt 92 meest löövad välja üle 40 silma. Siin saavutavad V. Kütt ja A. Loun võistluse

hiilgeseeriad — 48 silma! Teise ja kolmanda seeria saavutab üle 40 silma ainult 9 meest. Kolmandas seerias kordab Ernst Rull hiigelseeriat.

Neljanda seeriaga löövad välja valklane Rose 43 silma ja järvalane Semmel 41 silma (laseb sõjaväepüssist), kuid eelmised seeriad kõiguvad neil 29 ja 39 vahel, mistõttu nad lamades asendist peavad leppima ainult keskpärase tulemustega.

Üldiselt on lamades laskmine I klassi kütidel tugev. Tervelt 4 meest saavutavad nelja seeriaga (20 lasuga) üle 160 silma.

Siin püstitab talinlane A. Loun isegi uue Eesti rekordi 186 silma. Parimad tagajärjed on:

1) A. Loun	Tallinna malevast	186 silma
2) V. Kütt	Narva	179 „
3) A. Raavik	Tallinna	178 „
4) S. Rull	Järva	178 „
5) H. Silber	Tallinna	176 „
6) G. Praks	Harju	165 „
7) H. Kruustükk	Valga	165 „
8) J. Rull	Lääne	165 „
9) F. Schütz	Tallinna	162 „

Lamades asend töötab võistlusele hiiglavaid tulemusi.

Kuid headele lootustele tõmbab kriipsu peale püsti laskmine. Rahuldavaid seeriaid, kus silmade summa 25 t. ületaks, s. o. annaks välja 50%, tuleb ette vähe.

Esimeses seerias saavutab üle 50% 5 meest, teises — 4.

Viimased kaks püsti seeriat näitavad küll tagajärgede tõusu (III seeria — 8 ja IV seeria isegi 10 viiekümne % meest), kuid see enam suurt ei aita.

Siin tuleb ette otse skandaalseid tagajärgi. Näiteks lööb välja püsti laskmisel Johann Ratasepp, Harju malevast, 20 lasuga 22 silma! Esimese ja teise seeria laseb ta märklauast hoopis mööda.

Üldse võib olla rahul ainult 5 mehe püsti laskmise tulemustega, kes saavutasid üle 50%:

A. Loun — 125 silma, H. Kruustükk — 104 silma, E. Rull — 108 silma, A. Peetson — 101 silma ja J. Rull — 103 silma.

Põlvelt laskmisel eriliselt nõrku tagajärgi ette ei tule. Peale ühe lasevad kõik välja üle 50%.

Parim mees on siin F. Schütz Tallinna malevast, kelle seeriad on: I — 42, II — 40, III — 38 ja IV — 38. Kokku 158 silma, või 79%. Väga ühtlased seeriad annab A. Loun (37, 39, 37 ja 37), mis kokku teeb 150 silma või 75%.

Nimetamisväärseid tagajärgi saavutavad ka teised Tallinna maleva grupis võistlejad: A. Raavik 145 silma (38, 31, 38 ja 38) ja H. Silber — 142 silma (30, 34, 38 ja 40).

Provintslasist näitavad rahuldavaid tagajärgi ainult kaks meest: Ernst Rull 147 silma ja Nikolai Kütt — 143 silma.

Kõigest kolmest asendist laskmises kokku tulevad rahuldavale tasapinnale lüües välja üle 400 silma ainult 4 võistlejat:

1) A. Loun	Tallinna malevast	461 silma
2) E. Rull	Järva	433 "
3) F. Schütz	Tallinna	415 "
4) N. Kütt	Narva	407 "

Teiste võistlejate keskmine tasapind kõigub 350 silma ümber. Need mehed peavad vähemalt 100 punkti „manu võtma“, kui tahetakse üleriiklikul meistervõistlusel vääriliselt esineda.

Võrreldes möödunud aasta meistervõistluste tulemustega on siin head edu märgata. Tolleaegse meesküti saavutuse (Jaan Madisson Võru malevast — 387 silma) ületab tänavu tervelt 7 meest.

Huvitav on märkida, et nii mullu kui ka tänavu aastal I klassi kütid püstitasid Eesti rekordid lamades laskmisel. Möödunud aastal N. Kütt kordas rekordi 183 silma ja tänavu aastal A. Loun püstitas uue rekordi 186 silma.

Gruppide paremuse selgitamisel arvestatakse kolme parima mehe tagajärgedega.

Siin tuleb esimesele kohale Tallinna malev 1272 silmaga, teisele kohale — Järva malev — 1126 silmaga ja kolmandale — Valga malev — 1072 silmaga.

II kütide klass.

II kütide klassis on üles antud 38 meest, kuid võistlusele ilmub 33 meest, kellest läänelane Vaev loobub esimese võistlusseeria järele.

Lastakse Valdeki laskeplatsi sektoril nr. 4, kus veel tugevamalt võimule pääseb kui sektoril nr. 3, kus võistlevad I klassi kütid.

Võistlus iseenesest ei ähvarda kujuneda eriti pinevaks, sest et suuremad „tuusad“ on üle läinud I kütide klassi. Siiski esineb siin rida nimekamaid kütte: R. Raudsepp, V. Pikson, J. Trumm Tallinna malevast, J. Kruustükk Valga malevast, A. Järvekülg Sakalamaa malevast, J. Laube Järva malevast ja J. Lepp Narva malevast, kelle tulemusi oodatakse suure uudishimuga.

Siin tuleb ümsiks sama nähtus, mis I klassi kütide juures: lamades laskmisel saavutatakse terve rida ülihäid tagajärgi, kuid püsti laskmisel laguneb suure vaevaga ülesehitatud ilus ehitus.

Lamades lööb tervelt 12 meest välja üle 80 silma (80%). Hiilgavamad tagajärjed on: V. Pikson 88 silma, J. Trumm 88 silma, A. Järvekülg 87 silma, R. Raudsepp 85 silma, H. Loigo 85 silma ja J. Laube 85 silma.

Teisel 12 mehel kõiguvad tagajärjed 70 ja 80 silma vahel.

Ühesõnaga lamades laskmine on võrdlemisi kõva.

Hoopis teise pildi saame püsti laskmisel. 50%-lisi mehi leidub ainult 8, kuna ülejäänute tagajärgedest heal meele juttugi ei taha teha.

Ainult kapten A. Kuhlberg Tartu malevast lööb oma 61 silma välja.

Mitte vähem üllatusi toob laskmine põlvelt. Siin suudab ainult kolm meest ennast maksma panna: V. Pikson — 73 silma, J. Trumm — 70 silma ja A. Matsina (Pärnu malevast) — 72 silma. Teiste saavutused kõiguvad 50% ümber.

Pealik FRITZ ŠÜTZ, 1930. a. kaitseliidu väikekalibrilise püssi I klassi meister.

Täiesti häid seeriaid annavad lamades ja põlvelt V. Pikson, J. Trumm ja A. Matsina, kuid püsti laskmine ei õnnestu neil nii hästi, mistõttu senised rekordid jäävad purustamata.

Väga ühtlaselt laseb A. Kuhlberg, kes saavutab lamades laskmisel 67 silma, püsti 61 silma ja põlvelt 63 silma.

32-st II klassi kütist jõuavad läbi lüüa ainult 5: J. Trumm — 216 silma, V. Pikson — 207 silma, A. Matsina — 207 silma, J. Laube — 205 silma ja E. Liblik (Tartumaa malev) — 200 silma (1929. aastal lõi Liblik välja 152 silma).

Keskmiselt on II klassi kütide üldtagajärjed tunduvalt paremad kui 1929. aasta kaitseliidu laskemeistervõistlustel, olgugi et ei küünita välja möödunud aasta meistri E. Rulli tagajärgedeni — 224 silma.

Esilaskurid.

Osavõtt esilaskurite klassi võistlusest on väga elav. Tulejoonele asuvad 52 meest. Suuremalt osalt tundmata nimedega mehed. Vanad meistrid on üle läinud kütide klassidesse ja esilaskurite klassid on täidetud „värске verega“. Sellepärast oli juba ette arvata, et selles klassis ei ole oodata üllatavaid tagajärgi.

Jälgides võistluse tulemusi on näha, et mehed on veel vähe harjunud suurvõistlustega. Esimese seeriaga saavutab üle 40 silma ainult — 4. Nüüd hakkab küll võistluspalavik haihtuma, mehed saavad tasakaalu kätte ja neljanda seeriaga pörutab vähemalt 40 silma välja tervelt 10 meest, kuid kahjuks ainult hilja.

Ka võistlejate relvastus on hoopis teine kui kütidel. Kui viimased esinevad peamiselt parandatud sõjaväe- ja n. n. „vabapüssidega“, siis esilaskureist esineb enamus puht-sõjaväepüssidega.

Valga maleva staabi kirjutaja HANS SIIM, 1930. a. kaitseliidu I laskurite klassi meister.

Mis puutub tagajärgedesse, siis kaitseliidu tunnustatud tasapinnani (20 lasuga 160 silma) küünivad ainult 4 meest:

Balduin Tramborg, Tallinna malevast, 166 silma, Nikolai Tuimann, Järva malevast, 163 silma, Eduard Soodla, Pärnu malevast, 160 silma, ja Aleksander Villibert, Lääne malevast, 160 silma.

Tippsaavutused jäävad küll möödunud-aastastest kaunikesti maha, kuid keskmine tasapind püsib samal kõrgusel. See näitab, et uued mehed üldises massis ei ole nõrgemad endistest.

Grupilaskmises tuleb esimesele kohale Tallinna maleva meeskond (H. Siirmann, B. Tramborg ja E. Hiiop) 460 silmaga. Teise koha päris Tartumaa maleva grupp 448 silmaga ja kolmandale tuleb Pärnu malev — 444 silmaga.

Tuleviku väljavaateid esilaskurite klassi suhtes on, kui relvastust vastavalt kohendatakse ja esilaskurid võistlustega harjuvad ning ettevalmistusele panevad niisama suurt rõhku, nagu seda teevad vanameistrid.

I laskurite klass.

I laskurite klass on kaitseliidu laskurite pere valulaps. Siin klassis ei saavutata kunagi hiilgetagajärgi, hoopis vastupidiselt: mehelt nõutakse suurt jõupingutust, et seda klassi läbi teha või sinna vähemalt jääda püsima.

See on ka mõistetav.

Siin asuvad „Kaitseliidu laskemäärused“ täie valjusega mehe kallale, et teda „maast lahti“ tõsta, s. o. panna teda laskma kolmest põhiasendist — lamades, põlvelt ja püsti.

Niikaua, kui veel kinni peetakse vanast šabloonist, et meest hakatakse laskma õpetama lamades asendist, niikaua ei ole sel alal suurt paranemist loota.

Võtab maad vaba laskesportlik vaim ja vabad har-

jutused määratakse peamiselt püsti ja põlvelt laskmisele, hakatakse tööga peale vaba mehe, s. o. püsti asendist — siis ei ole enam kaugel ajad, mil I laskurite klass muutub huvitavamaks ja võistluspinevamaks laskeklassiks.

Et see klass praegu on veel „valulaps“ sõna tõsisem mõttes, näitavad meistervõistluse tulemused.

38-st võistlejast annab ainult üks mehe mõõdu välja. See on Hans Siim Valga malevast, kes ka meistriks tuleb. Lamades seeria annab temale 38 silma, püsti seeria — 34 silma ja põlvelt seeria koguni 39 silma(!). Kokku 111 silma, mida võib rahuldavaks saavutuseks lugeda.

Tema on ka ainuke tasakaalus mees, kes kõigist asendeist enam-vähem ühtlaselt laseb.

Peale tema on veel rida mehi, kes annavad ühest või kahest asendist otse hiilgavad seeriad, kuid nad ei suuda oma joont lõpuni kinni pidada.

Nii laseb A. Nigolson Pärnu malevast lamades (42 s.) ja püsti (25 s.) rahuldavalt, kuid põlvelt asendirikub tulemused.

Samuti juhtub õnnetus O. Jaasoniga Võru malevast, kelle püsti ja põlvelt laskmise head tagajärjed rikub lamades laskmine (proovilasud: 9, 6, 10, 7). Vist oli see võistluspalavik, mis esimese seeria metsa viis.

Üldiselt antakse võistlusnõudeid väljakannatavaid seeriaid: lamades asendist — 3, püsti asendist — 5 ja põlvelt asendist — 5.

Gruppidest tuleb I kohale Tallinna malev oma 264 silmaga, II kohale Võru malev — 247 silma, ja III Pärnu malev — 245 silma.

II laskurite klass.

II laskurite klassis asub tuleliinile 50 võistlejat. Kõik noored laskurid ja täis võidutahet. Mehed on võrdlemisi hästi ettevalmistatud. Vastavalt sellele on ka tulemused. Rahvusvahelise tasapinnani küünib 4 meest: P. Stunde (Tartu malev) — 128 silma, J. Mäe (Harju malev) — 125 silma, A. Teder (Tallinna malev) — 121 silma ja B. Raadik (Järva malev) — 120 silma.

Tervelt 36 meest annavad kaitseliidu kohta täiesti rahuldavad tagajärjed.

Tagajärjed selles klassis oleksid tunduvalt paremad, kuid mehed on võistlustel veel vähe vilunud ja esimese seeria ajal haarab võistluspalavik liig rängalt mehi. Nii saavutab häid tagajärgi I seeriaga ainult 3 võistlejat. Teise seeriaga tõuseb nende arv 11 ja kolmanda seeriaga — 7 peale.

Grupilaskmises provintsimalevad suruvad pealinna kolmandale kohale.

Esimesele kohale tuleb Tartu malev 350 silmaga. Grupi koosseis: Paul Stunde (128 silma), Gustav Kopli (111 silma) ja Erich Siiling (111 silma).

Teise koha omab Harju malev: 349 silma. (Johannes Mäe — 125 s., Edgar Sepp — 108 s. ja Herbert Varbola — 116 s.).

Kolmandale kohale tuleb Tallinna malev 347 silmaga. (Arnold Teder — 121 silma, Eduard Russ — 115 silma ja Paul Hansar — 111 silma).

Üldiselt on II laskurite klassi võistlus võrdlemisi tasavägine ja pinev.

Väikekaliibrilise püssi I klass.

I kütide klassi järele hoiab meeli kõige enam pingul väikekaliibrilise püssi esimene klass. Siin võistlevad meie tuntuimate nimedega laskurid nii pealinnast kui ka provintsist. Senine rekord, mis tallinlase Rudolf Passupi poolt 17. juulil püstitati — 272 silma — on juba saavutis, mille purustamine on suurim auasi. Kolmest asendist kolmekümne lasuga ligi 91% välja lüüa, see on juba rahvusvaheline võistlustasapind. Tuleliinile astub rida mehi, kes arvavad sellega saavat hakkama.

Ilmastik ei ole rekordide püstitamiseks soodus. Väikekaliibrilise püssi kuul on ikkagi liig kerge tuulise, eriti külgtuulise ilma tarvis.

Seepärast jäävad hiilgesaavutised tulemata ja meistritiitli pärib tallinlane Fritz Schütz mitte just üllatava silmade summaga — 248 silma (lamades 95 silma, püsti 70 silma ja põlvelt 83 silma).

Teisele kohale tuleb vanameister Rudolf Passup — 242 silmaga.

Üle 200 silma laseb välja küll 26 meest, kuid nende saavutused on keskpärased.

Altvedajaks oli jällegi püsti asend, mil tuul kõige enam „raua otsa kõigutas“.

Lamades asendist lööb 90 ja enam silma välja 9 meest, põlvelt 80 ja enam silmi isegi 11 meest, kuid püsti asendist küünib 70 silma peale ainult 3 meest (Fr. Schütz — 70 silma, F. Kern Tartu malevast — 75 silma ja J. Madisson Võro malevast — 71 silma).

Meistergrupiks tuleb Tallinna malev oma 721 silmaga: F. Schütz — 248 silma, R. Passup — 242 silma ja P. Kõrts — 231 silma.

Väikekaliibrilise püssi II klass.

Selles klassis võistleb 47 meest.

Imelikuna tundub, et II klassi on jäänud püsima terve rida meie nimekamaid laskureid. Seepärast kujuneb võistlus ootamatult huvitavaks.

Kuid vanameistritel, peale järvalase Villem Pääreni, ei vea ja nad peavad esimesed kohad loovutama nooremaile.

Esirinnas sammuvad: järvalane V. Päären — 122 silma (kaitseliidu meister), valgalane K. Rotberg — 122 silma, ja tartumaalane W. Pedak — 121 silma.

23 võistlejat saavutab üle 100 silma.

Siinkohal ei saa jätta märkimata rida mehi, kelle sõna tõsisel mõttes ei vedanud.

Järvalane J. Laube saavutab lamades 48 silma, põlvelt 42 silma, kuid püsti seeria nurjub täielikult — 21 silma (isegi üks 0).

Harjulane H. Suursõot samuti kaotab ilusa koha püsti asendi pärast, millest tema ei suuda välja lüüa üle 30 silma.

Sakalamaa mees K. Loll saavutab lamades 44 silma, põlvelt isegi 45 silma, kuid püsti seeria loeb ainult 12 silma (!). Rekordiline tagajärg läheb kaduma.

Sarnaseid õnnetusi juhtub veel mitmel mehel.

— Otse kahju on tallinlasest E. Rikandist, kes heade lamades ja püsti seeriatega järele laseb põlvelt ainult 25 silma.

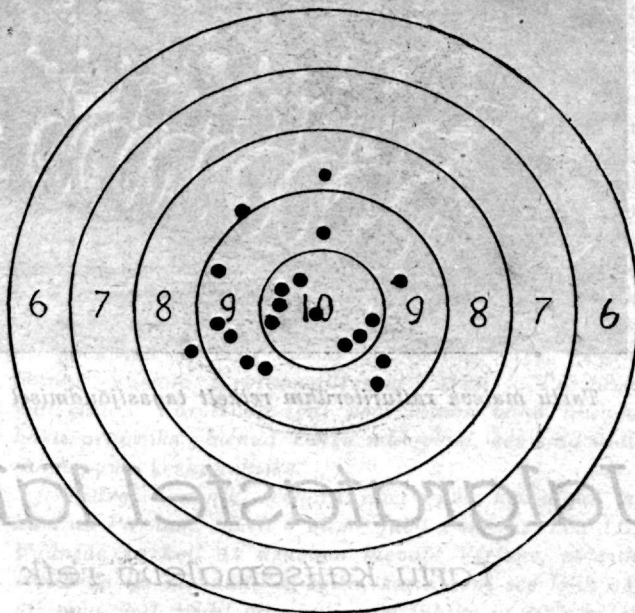
Pealik A. LOUNI tabamuspill.

Kaugus: 300 m.

Asend: lamades käelt.

Laskude arv: 20.

Keskmine tuul paremalt (hooti).

I seeria: 10, 10, 10, 9, 9 — 48 silma

II seeria: 10, 10, 9, 9, 8 — 46 silma

III seeria: 10, 10, 9, 9, 8 — 46 silma

IV seeria: 10, 9, 9, 9, 9 — 46 silma

Kokku 186 silma

— Meistergrupi annab seekord Järva malev 352 silmaga, mille koosseisu kuuluvad: Villem Päären — 122 silma, Ernst Rull — 119 silma ja Johannes Laube 111 silma.

Teisele kohale tuleb Tallinna malev — 334 silmaga ja kolmandale Tartumaa malev — 327 silmaga.

Püstoli II klass.

Püstolilaskmisest võtab osa tervelt 50 meest. Suurem osa on vanad tuntud püstolilaskurid, kellel 100 silma väljalõõmine on mänguasi.

Sa siin lööb 27 meest üle saja silma välja ja teistel jääb ainult „mõni silm puudu“.

Tasapind on ühtlane, kuid kahjuks ainult keskpärane.

Endast sunnivad rääkima ainult 2 meest: virulane Judius Posti, kes 123 silmaga tuleb kaitseliidu meistriks ja tallinlane Julius Trumm, kes järgneb 121 silmaga.

Olgugi, et meistritiitel läheb provintsi, osutub parimaks Tallinna maleva grupp 351 silmaga (J. Trumm — 121 silma, H. Siirmann 116 silma ja E. Hiiob 114 silma).

Teisele kohale tuleb Tartu maleva grupp, 338 silma, ja kolmandale Sakalamaa maleva grupp — 329 silma.

A. P.

Tartu maleva ratturiterühm retkelt tagasijõudmisel 15. VII 30., keskel maleva pealik kol.-ltn. E. LIIBUS.

Jalgratastel läbi Lääne-Eesti

Tartu kaitsemaleva refk 1. kuni 15. juulini 1930. a.

Et võimaldada maleva jalgrattureile arendada vastupidavust suuremail retkeil, anda juhust tundma õppida kodumaa läänepoolset osa ja ühtlasi siduda sõprussidemeid mitte ainult malevate, vaid ka üksikute kompaniidega, isegi rühmadega, selleks korraldas Tartu malev jalgrattaretke järgmise marsruudiga: Tartu — Puhja — Oiu — Viljandi — Halliste — Mõisaküla — Kilingi-Nõmme — Ristiküla — S. Väljaküla — Pärnu — Põhara — Väänja — Virtsu — Kuidavastu — Muhu alev — Laimjala — Reo — Kuresaare — sealt tagasi sama teed Virtsu — Lihula — Rannamõisa — Haapsalu — L. Nigula — Risti — Nissi — Keila alev — Tallinna — Kohila — Kehtna — Lille — Türi — Paide — Kiksvere — Põltsamaa — Jõgeva — Äksi — Tartu. Retke pikkus oli 920 kilomeetrit.

Juba mõni päev enne ärasõitu oli maleva staabis kibe askeldamine, igasuguste küsimuste lahendamine, toitus- ja sanitaaraladel, mida kaasa võtta, kuidas rüetuda jne. jne., ühe sõnaga õiendusi oli palju. Oli ju see retk esmakordne ja kogemusi sel alal ei olnud mingisuguseid.

Saabus 1. juuli. Päev enne seda tuli hoogsat vihma ja nii mõnigi mees mõtles, kuidas küll sarnase ilmaga saab sõita, teed on halvad. Aga väljasõidu hommikul oli tore ilm. Päike paistis sinisest taevast, nii et kõige kartlikumgi julgust sai ja kõik 23 malevlast kell 7 rivistusid maleva staabi ees, igahel oma kaasavõetav kraam kas ratta küljes või seljas. Ei mindud ühe, kahe päeva peale, vaid ees seisis äraolek kodust tervelt kaheks nädalaks. Välja sõitsid järgmised kaitseliitlased: retke juht n.-leitn. P. Stunde, tema abi pealik E. Aints, pealik Volker ja 20 malevlast: Laurits, Mölder, Tärna, Ränk, Asso, H. Grünberg, F. Grünberg, Muna, Hennoch, Annok, Rammo, Kiider,

Nõmmik, Kool, Ottas, Vaher, Tennosaar, Zirna, Saarapuu ja Uulemann.

Kell 7,45 ilmus maleva pealik kolonell Liibus, kes tegi veel viimse ülevaatusse, soovides kõigile õnnelikku reisi ja punkt kell 8 kõlas komando: „rattale istu“. Läbistades linna, pöördus kolonn Viljandi teele. Ilm oli, nagu öeldud selge, puhus kerge tuul, mis osalt jahutas keskpäeva soojust, kuna tolmu oli kinni löönud mõned päevad enne seda tulnud vihm. Tee oli väga hea, ainult mõnes kohas remondi tõttu pehme.

Esimesed 25 kilomeetrit kadusid õige ruttu ja juba paistis Puhja kirik, kus oli ette nähtud meie esimene peatus ja eine. Vastu võtmas olid meid väga lahked Puhja kodukaitse naised, kes meid kostitasid sooja kohviga ja maitsevate võileivadega. Öeldakse, et esimene mulje annab ka üldmulje, seda võib meie retke kohta ka õigusega mainida. Lahke vastuvõtt Puhjas, oleks nagu saatnud meid kogu tee ja sarnaseid vastuvõtte saime peaaegu erandita igal pool, kus oli meid vastu võtmas naiskodukaitse.

Peatudes siin ainult üks tund, liikusime kell 11 edasi Oiu poole. Siin olid teed juba halvemad, iseäranis Virtsjärve ümbruses, kohati tuli ratas käe kõrvale võtta ja kõndida nii mõnigi kilomeeter. Et meie majanduspealik mootorratta rikkimineku tõttu Tartust kaugemale ei jõudnud, tekkis kartus, et lõuna võiks hiljaks jääda, mis takistaks meie edasilükkumist. Saatsime uued majandusmehed „maad kuulama“, kuidas on lõunatamisega. Arvamine osutus õigeks. Kohapeal ei teadnud keegi meie tulekust, veel vähem lõuna valmistamisest. Ei ole see kedagi huvitanud. Katsusime siis oma jõul ja nõul läbi saada. Et järv oli ligidal, oli muidugi teada esimene lootus kala peale. Aga vale on arvamine, et kala saab alati sealt, kus vesi on, ja

iseäranis veel värsket kala. Teda peab kõigepealt püüdma ja küsimus on, kas ka siis neid järveelukaid saab näha. Meie väga soov saada värsket kala muidugi teada ei läinud täide, pidime seekord leppima suitsuahvenatega. Mõne aja pärast oli tore vaadata, kuidas malevlased istusid Oiu parvel, jalad vees (suplemine oli keeldud), igal mehel aukartust äratav ahven käes ja teises võileib. Tehti nimelt „söögi-isu“. Omal jõul kooriti kartuleid ja veel kiiremalt keedeti neid, sest iga mees näitas oma osavust, et tuli paja all hästi tugev oleks. Võiga maitseid kartulid suurepäraselt, puudus ainult veel püim. Olgugi, et vastu majas küll oli püimatööstus, ei saanud sealt püima tilkagi. Ei olnud midagi parata, tõime püimanõuga vett lauale, iga mees rüüpas vett peale ja lõuna oli peetud.

Edasi läks meie tee Viljandi poole. See osa teed oli üks paremaid esimesel päeval, ainult Viljandi ligedal asuvad mäed sundisid sagedasti rattalt maha tulema ja jala matkama. Korraga kõlab hüüd: „Viljandi paistab!“ Kena on vaadata Viljandit eemalt: linna all järv ja ülal mäe otsas rohkete puude vahelt paistavad majad ja vanad lossivaremed. Kell 17.58 rivistusime Sakalamaa maleva staabi ees, kus meid maleva instruktor korterisse juhatas. Seega olime ära sõitnud 83 kilomeetrit.

Peale korralikku pesemist ja puhastamist oli õhtusöök ja siis valgusid malevlased linna mööda laiali, et tutvuda selle vaatamisväärsete kohtadega. Hiljem olime suuremalt jaolt Ugala aias muusikal, kus sõlmiti tutvusi, iseäranis Viljandi õrnema poole esindajatega, mis, nagu näha, edenes õige jõudsasti.

Et järgmine päev oli puhkepäev, tõusime hiljem üles ja pärast einet olid kõik kadunud, peale korripidaja, kes igatsusega ootas enesele vahetust, et saaks ka järves supelda ja linnas ümber vaadata. Päev veedeti suuremalt jaolt järve ääres, kus oli tore supelda ja lootsikuga sõita. Õhtul oldi varemeis muusikal.

3. juulil kell 7 algas järjekordne sõit Kilingi-Nõmme poole. Enne väljasõitu andis retke juht aadressi üle edasiandmiseks Sakalamaa malevale. Järgmine peatus oli Hallistes, sealt edasi külastasime Mõisaküla. Mõni kilomeeter enne Mõisaküla olid meile vastu sõitnud kohaliku kaitseväe esindajad. Jõudes Mõisaküla raudteede tehasteni tervitas meid kohalik pealik ja pealiku väike tütar annetas retke juhile suure kimbu punaseid lilli. Kohaliku pealiku kaasabil ja raudteetehaste juhataja nõusolekul tutvusime tehaste mitmesuguste osakondadega veduri ja vaguni ehitamise alal. Malevlased jälgisid huviga arengut veduri ja vaguni ehitamises mitmesuguseil ajajärkudel.

Kell 16.30 peatusime Kilingi-Nõmme alevi kohaliku pritsimaja juures, kuhu seekord oli meile öömaja määratud. Jällegi harilik puhastamine ja siis lõuna Saarde majandusühisuse ruumides, kus lahked ja vastutulelikud naiskodukaitse liikmed olid valmistanud maitseva lõuna. Lõbus koosvõimimine muusika (grammofoni) saatel kestis õige kaua. Pärast sööki ei puudunud ka jalakeerutus, kus malevlased näitasid, et nad mõistavad ka pärast väsitavat sõitu lugu pidada jalakeerutusest.

Et õhtul läks aeg kaunis hilise tunnini, siis tekkis kartus, kuidas on järgmise päeva sõiduga, aga kell 6 olid mehed juba sõiduvalmis ja sõit läks Pärnu poole, mis oli selle päeva sõidu sihiks. Tee pikkus oli seekord õige väike, ainult 46 klm., aga väga sügav liiv, osalt kruus, kõva vastutuul ja kõrvetav päike olid tegurid, mis muutsid selle osa teed üheks raskemaist kogu retke ajal, pealegi tuli sagedasti ratast käe kõrval ajada. Sellest hoolimata jõudsimme õigeks ajaks Pärnu linna piiridesse, kuhu meile vastu olid sõitnud Pärnu ja Pärnumaa malevate esindajad ja kohalikud jalgratturid. Nende saatel liikusime toredaid ja silendaid jalgrattateid mööda linna poole. Tõega võib öelda, et paremaid teid jalgrattale kui Pärnus ei ole kuski ja nad on vist ainukesed Eestis. Korteri oli seekord linna keskel tööliste majas. Jättes rattad sinna, läksime kohe sauna, et maha jätta sinna kõik, mida oli pookinud kõrvetav päike ja väsitav tee. Pärast lõunat viisime tervitusaadressid Pärnu ja Pärnumaa malevaile. Varsti oli igal pool linnas näha liikumas hästi pruuniks põlenud Tartu malevlasi, kes said üldise tähelepanu keskpunktiks.

Jällegi hommik, seekord juba viies, kui algas lahkumine Pärnust. Kell 9 olime juba Põharas, kell 11.15 Väänjas ja kell 14 asusime laevale Virtsus, et vahel maitseada ka mehaamilist sõitu, kuna seni see kõik sündis oma jõul. Sõit oli võrdlemisi lühike ja 40 min. pärast lahkusime laevalt, et Muhu saarel juba maale astuda. Juba Kuivastes kohtasime Muhu naisi, kelle omapärane oraanž seelik silma torkas, samuti iseäralik tanu peas. Selle päeva puhkepaik oli määratud Muhul Lõva koolimajas, kuhu jõudsimme kell 16. Seni olime ära sõitnud 289 kilomeetrit. Et koht oli kaunis üksildane ja midagi vaatamisvääriolist polnud, asusime nüüd öelda „majanduslikke“ asju õiendama, sest igal mehel oli midagi parandada ja pesta. Pidi ju nüüd täiesti sõjamehe elu elama, iga toimingut ise tegema. Selle asjaga saime väga hästi hakkama ja varsti oli avar õu askeldajaid malevlasi täis, igamees tegi midagi, muidugi teada, kui väike „uinak“ ka tööks arvata; osa mehi mängis omavahel võrkpalli niusuguse huviga, nagu oleks Eesti võrkpalli au kaahul, kõrvaltvaatajad, kes askeldasid oma asjaõiedustega, aitasid kisaga kaasa, kui mõni pool tegi midagi meelepärast. Hiljem õhtul otsiti kustki külamoosekant üles, siis läks tants lahti. Et aga kohal oli ainult kaks naissoo esindajat, siis pidi osa mehi leppima daamiosuga. Nagu igal ajal on lõpp, nii lõppes ka siin pidustus ja varsti kostsid hääled, mis tunnustasid, et mehi on vallanud uni.

Algas kuuenda päeva sõit, seekord oli tarvis läbi sõita 73 kilomeetrit, mis aga heade ja siledade Muhu ja Saaremaa teede kohta oli nagu lapse mäng. Teed on tõepoolest suurepärased ja võib arendada võrdlemisi suurt kiirust. Takistuseks on ainult Muhu saarel lambakarjad ja Saaremaal lehmad.

Peatusime Laimjalas, kus kohalik naiskodukaitse meid kostitas püima ja värsket sepikuga. Täpselt kell 15.00 jõudsimme Saaremaa maleva staabi ette, kus meid tervitas maleva pealik ja ehukorter kätte näidati. Lõuna. Hiljem — muusikal pargis, lahke maleva pealik meiega kaasas. Üldse ohverdas Saaremaa maleva

pealik palju oma ajast külalistele, tahtes siin viibimist teha nii mugavaks kui vähegi võimalik.

Järgmisel päeval tutvusime lossi ja selle juures oleva muuseumiga, samuti kohaliku mudaravilaga. Osa mehi sõitis ratastel Roomassaare, kust siis rongil tagasi sõideti. Roomassaares vaadati sadamat ja ümbritsevat merd.

Et järgmisel päeval oli ette nähtud üks pikemaist sõitudest, nimelt 112 klm., siis läksime varakult puhkama, et seda maad Kuresaarest kuni Lihula alevini Läänemaal värskes jõuga läbi sõita. Kaasa viisime Saaremaalt kõige paremad mälestused ja oli näha, et maleva pealik kapt. Lints sai aru sarnaste retkete tähtsusest ja otstarbest. Olgu siin veel kord öeldud hra maleva pealikule kõigi südamlilik tänu.

Retke ajal olime tähele pannud, et päevased sõidud väsitavad palju rohkem, siis otsustasime natuke varem välja sõita, et siis Kuivastes rohkem aega jääks puhkamiseks ja vaatamiseks. Saatmas oli jällegi meile kõigile armsaks saanud maleva pealik, kes soovis edasisõiduks kõige paremat edu ja avaldas soovi, et sarnased sõidud ei jääks viimseiks, kusjuures ta annetas aadressi Tartu malevale. Kõlas kolmekordne „elagu“ Saaremaa maleva ja tema pealiku auks ja kolonn liikus vana teed mööda Kuivaste poole. Hommikul oli tõesti tore sõita, puhas õhk, natuke jahe. See kõik mõjus, et kilomeeter kadus kilomeetri järele ja ei saanud arugi, kui juba Muhu väin hakkas paistma. Seega olime ära sõitnud 83 kilomeetrit umbes nelja tunniga, mis veel kord tunnistab teede headust. Teel vaatasime vana Põide kirikut, samuti Muhu saarel vana Muhu maalinna.

Jõudsime õige varakult Kuivastu, siin puhkasime kuni kella 15, millal pidi minema laev, kes meid pidi

viima üle väina. Ülesõit läks libedasti, ehk küll puhus võrdlemisi kõva tuul. Meiega sõitis üle ka lugupeetud riigikogu läige hra Jaan Tõnisson, keda väga huvitas ettevõetud retk ja kes soovis meile head teed ja õnnelikku kojujõudmist. Lahkusime laevast, et jõuda seks päevaks määratud sihtpunkti, Lihula alevisse, kuhu ka jõudsime õigeks ajaks, kell 16. Seega olime ära sõitnud 175 klm. Enne Lihulat võttis meid vastu Lääne maleva instr. ltn. Hennoch, kes igale mehele annetas lillekimbu, mille mehed uhkusega kohe rinda kinnitasid. Lihula alevis tervitas meid kohalik malevkonna pealik ja üheskoos jõudsime oma korteri juure, kus pärast pesemist asusime kiiresti naiskodukaitse poolt korraldatud ja valmistatud lõuna kallale, mis väga hea maitses, sest pikk tee oli meestel kõhud tühjaks teinud. Pärast sööki käisime ringi Lihula alevis, vaatasime lossi varemeid ja ümbruskonna maastikku, et siis tagasi tulles toime panna jalakeerutus, mida väga innukalt harrastati.

Ridalast kuni Haapsaluni oli tee väga hea, ainult linna ümbruses remondi tõttu tuli sõita kraavikaldaid mööda. Siin kohtasime ka Tartu naiskodukaitse liiget prl. Einast, kes mehi veel kord ehtis toredate roosidega. Korterrisse asusime Lääne maleva staapi, kust kõigepealt läksime sauna, mis meile õige meelt mööda oli, on ju sarnane puhastus sarnasel teekonnal väga tarviline. Pärast lõunat külastasime oma lugupeetud kaitseliidu ülemat, kindral Roska't, kes on Haapsalus suvitamas. Hra kindral kutsus meid kõiki oma korterrisse ja küsis nii mõndki meie retkest. Lahkudes hüüdsime oma juhile kolmekordse elagu ja läksime linna vaatama, suplema, süstadega sõitma. Ühesõnaga aeg kadus kiiresti ja kell näitas hilist tundi, kui viimne mees heitis puhkama. Järgmisel hommikul viis tee

Tartu maleva ratturite rühm puhkel Kohilas.

meid juba Harjumaale, kusjuures esimene peatus oli ette nähtud Nissi alevis. Elukorteriks anti meile Riisipere mõisa heinaküün. See oli esmakordne värske õhu käes magamine ja oli meeskonnale eriliselt meeldiv. Kui hea oli värskes heinas puhata retke väsimusest, pealegi kui lahke kohalik malevkonna pealik oli hoolitsenud tekkide, linade ja patjade eest. Öösel oli sadanud kerget vihma, kuid hommikul ärgates naeratas päike sama armsasti kui õhtul loojudes. Sel ööl tegid malevlased vist küll kõige pikema uinaku retke kesks, sest minna polnud kuhugi, pealegi veel siis, kui taevataat nõusutas emakest maad.

Sõit läks hommikul juba Tallinna poole, kuhu pidime jõudma kell 13. Mõõdukes Vasalemmast, Keilast, kus armastusväärne naiskodukaitse meid einega kostitas ja kus pärast lühikest puhkeajaga vaatasime ühes kohalike kaitseliitlastega Keila vana surnuaeda ja veel vanemat kirikut. Läbi sõites Harkust juba paistsidki Tallinna tornid. Kolmekordne „elagu“ oma kodumaa pealinnale. Lähenedes linnale sõitsid meile autoga vastu Tallinna maleva esindajad, kelle saatel siis liikusime Tallinna maleva staabi ette. Pärast puhastust ja head duši Tallinna maleva võimlas tegime külaskäigu peastaapi, kus meid vastu võttis kolonel Balder, siis Tallinna ja Harju maleva staapi, kus vesteldes reisimuljeist aeg kiiresti kadus, ühtlasi olime lõunaks Tallinna maleva külalised. Tallinna malev oli teinud kõik, et selle lühikese aja jooksul palju näidata.

Päeval sõitsime Mustamäe lasketiiru vaatama, sealte Pirital. Siis lühike tutvumine Tallinna maleva ruumidega ja õhtul olime võõrsil Harju malevas, kus õhtulauas hulk aega sõbralikult vestlesime oma reisist. Peeti vastastikuseid kõnesid ja retke juht andis üle tervitusaadressid Tallinna ja Harju malevaile — Tartu maleva poolt.

Järgmisel hommikul teele asudes oli meid tulnud saatma kaitseliidu ülema kohusetäitja kolonel Balder, rohkearvuline naiskodukaitse pere ja palju malevasi. Naiskodukaitse liikmed ehtisid ratturite rinnad lilledega, järgnes veel ühine pildistamine ja sõit algas juba kodu poole. Tallinna ja Harju maleva esindajad saatsid meid kuni Lüva kõrtsini. Edasi jätkus sõit Kohila poole, kus olid vastu võtmas esindajad kohalike kaitseliidu üksusest, samuti oli korraldatud eine naiskodukaitse poolt. Kohilas vaatasime sealset paberivabrikut, mis malevasile pakkus suurt huvi. Näidati paberi valmistamist algusest lõpuni. Lahkudes lahkeist vastuvõtjaist jõudsime läbi Rapla alevi Kehtna, kus oli seekordne öömaja. Kehtna oli üks kohtadest, kus meid nõusuguse armastusega vastu võeti, et võis unustada oma viibimise võõrsil. Kehtna kõrgema majapidamiskooli juhataja oli ühtlasi ka kohaliku kaitseliidu üksuse pealik.

Hommikul pärast kohvi ehtisid Harju ringkonna esinaine pr. Arrak ja naisõpilased malevasi jällegi lilledega. Jumalagajätmine oli väga südamluk, päris kahju oli lahkuda nii ruttu koduseks saanud kohast.

Seekordne tee viis meid Lelle kaudu Türiale. Türiil juhtus vastuvõtuga väike segadus. Nimelt olid türi-lased meile vastu sõitnud valetes. Olime juba ammu linnas, istusime raudteejaamas, kui türi-lased meid

„leidsid“. Tuju see müidugi ei muutnud. Lääksime siis, need „ärakadunud ja uuesti leitud“, ühes saatjatega Türi kaitseliidu kodusse, kus meid kohalik esinaine ühes abidega ja kaitseliitlastega üllakkesti vastu võtsid. Pärast maitsevate võileibade ja piima „hävitamist“ liikusime Paide poole, kuhu jõudsime õigel ajal. Teed olid Järvamaal võrdlemisi halvemad kui Läänemaal; iseäranis tundus seda linna ümbruses ja linnas ise, kus sõita ratastel oli päris kunsttöö. Jällegi lõuna, kõned, pärast linnaga tutvumine, ja õhtu oligi käes. Väsimust küll tunda ei olnud, aga et linnas polnud midagi erilist vaatamisväärset, peale lossivaremete, siis tulid mehed varakult koju.

14. juuli hommikul liikusime juba Põltsamaa poole. Tee oli rahuldav, ainult prügitatud osa oli rattale halb ja pörutas käsi. Jõudsime kell 13 Põltsamaale.

Teisel hommikul liikusime juba oma naabermaleva Tartumaa piirides, „elagu“ hüüdes sõitsime üle Tartumaa piiri. „Oleme ju peaaegu kodus!“ kostis meeste suust ja lustiline laul rõkkas, nii et mets kajas. Juba tulid vastu ka Jõgeva malevkonna esindajad ja kuna me varemini kui kavatsesime olime jõudnud Jõgeva lähedusse, siis vaatasime Kurista vana maalinna ja kohalikku kaitseliidu üksuse lasketiiru, mis oli metsa ehitatud ja tuges oma ühe otsaga vana maalinna vallidesse. Jõgeva alevis võttis meid vastu Tartumaa maleva esindaja ja osa naiskodukaitse liikmeid, sest suurem osa oli nagu saatuse kiuste meile vastu läinud valetes. Väga kahju, aga tänane siin neid vastutulejaid, sest isiklikult meie neid ei näinud, kuna aeg oli tagasitulejate ootamiseks lühike. Andsime siin ka üle Tartumaa esindajale aadressi ja liikusime oma viimseid etappe mööda kodu poole.

Jõgevast liikusime Voldi poole, kus Tartumaa naiskodukaitse meid kostitas lõunaga ja kust pärast lühikest peatust liikusime Tartu poole. Peatusime Äksi langenute ausamba juures ja üks kaasviibijaist, kes Äksi all olevaist lahinguist osa oli võtnud, seletas mõndki huvitavat sellest operatsioonist. 21 kilomeetri peal kostisid korraga elagu-hüüded: „Tartu paistab!“ Tuju tõusis saja kraadini. Jällegi oli armas kodulinna näha. Võõrsil on küll armas ja hea, aga kodus on ikkagi parem.

Väike peatus ja kaugemalt oli näha lippudega ehitatud aavärav, mis meie auks oli püstitatud. Juba tulidki Tartu mehed vastu. Vastastikud küsimused ja vastused reisi kohta, pärimised, mis Tartus äraoleku ajal oli uudist jne. jne. Ei jõua kohe vastata ega küsida, nii hea on omaste keskel viibida. Liikusime siis linna poole. Kõik aeg tuli vastu autosid tattaretega, kes tervitasid ja soovisid õnne reisi hea kordamineku puhul. Linna piirides ootasid meid Tartu jalgrattaklubi liikmed ja osalt omaksed, kes tulejaid lilledega üle külvastid. Saime linna piirides veel ühe korraliku vihma, nii-öelda pesemiseks, et oma kodulinna jõudes vähegi puhtamad välja näeksime. Nii siis ees jalgrattaklubi liikmed, kaasmalevlased, järel meie 23, liikusime läbi linna maleva staabi poole, kuhu jõudsime täpselt kell 18. Juht raporteeris maleva pealikule oma päralejõudmisest, mispeale viimane kõigile soovis õnne hea kordamineku puhul. Siis juba meie naised ehtisid

meid punaste nelkidega, ehk küll, nagu tähendas esi-
naine, rinnal puudus ruum tallede kinnitamiseks.

Väike puhastus, üldine ülesvõte ja maitsevad või-
leivad teega ei olnud sugugi paljuks. Peeti vastas-
tikku kõnesid, rüügitigi oma reisimuljeist ja pikkamööda
lahkusid malevlased-matkajad lubades järgmisel aas-
tal kindlasti jällegi võtta ette sarnase sõidu, aga teises
siunas.

Üldkokkuvõttes võib öelda, et retk pakkus palju
huvi. Nähti ju nüpalju uut, õpiti tundma kodumaa
ilusaid kohti ja muinsusi, sobitati tutvusi teiste male-
vate liikmetega ja tabavalt tähendas üks retkest osa-
võtja: „Mis nüüd viga reisisida mööda kodumaad, igal
pool on juba ees tuttavad, kes sind lahkesti vastu
võtavad.“

Tartu linna piiri lähedal hüüdis üks malevlane
„J. P. E. V.“, see on pealkiri, mida kannavad Kure-
saare lossi lühtrid ja mida meile Kuresaare lossi vaht
järgmiselt tõlgitses: „Igavesti püsigu Eesti vaba-
riik!“

on loetavaim ja huvitavaim ajakiri Eesfis.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Sitsiilla avang.

Mängitud Duisburgi turniiril 1929. a.

Valged.

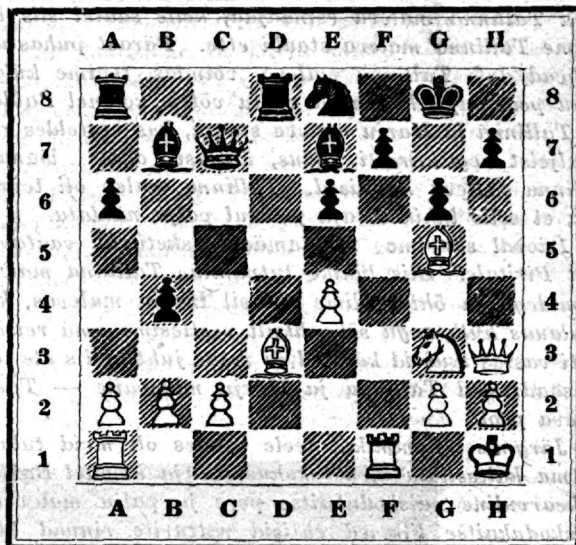
Mustad.

H. Wagner.

A. Babel.

1. e2-e4, c7-c5, 2. Rg1-f3, Rb8-c6, 3. d2-d4, c5:d4,
4. Rf3:d4, Rg8-f6, 5. Rb1-c3, d7-d6, 7. Of1-e2, e7
-e6, 8. Oc1-a3, a7-a6, 9. Kgl-h1, Ld8-c7, 10. f2-f3,
0-0, 11. Ld1-e1, b7-b5 (Parem oli Rfd7 ehk Od7).
12. Rd4:c6, Lc7:c6, 13. Oe2-d3, Oe8-b7, 14. Le1-h4,
Lc6-c7 (Kui Rd5?, siis 15. Lh7+, K:h7, 16. ed+),
15. Lh4-h3 (parem oli Lg3), b5-b4, 16. Rc3-e2,
d6-d5, 17. Re2-g3, d5:e4? (Parem oli a6-a5 ja
Oa6). 18. f3:e4, g7-g6 (ähvardab juba 19. e5 L:e5,
20. V:f6), 19. Oe3-h6, Vf8-d8, 20. Oh6-g5! Rf6-e8.

Mustad.

Valged.

Seis pärast 20. mustade sammu:

21. Vf1:f7!, Kg8:f7, 22. Lh3:h7+, Re8-g7, 23. Va1-f1 +,
Kf7-e8, 24. Lh7:g7, Lc7-c5, 25. Og5:e7, Lc5:e7, 26.
Lg7:g6+. Mustad andsid alla.

TALLINNAST - HELSINGI

ja tagasi on parim ühendus

kiiraurikuga „EXPRESS“

Väljasõit Tallinnast:

igal esmaspäeval kell 3.15 homm.
" kesknädalal " 11
" reedel " 4 p. l.

Väljasõit Helsingist:

igal teisipäeval kell 10.30 homm.
" neljapäeval " 10.30
" laupäeval " 5.15 p. l.

Gruppides sõitjatele ja ekskursioonidele võimaldatakse hinnaalandust.

Esindus Tallinnas: **A. J. TRANKMANN & KO.**, Pikk 43. Tel. (20)3-59 & (2)16-89.